Course Code : EPC-3-1
SEMESTER III
SCHOOL INTERNSHIP PROGRAMME

Total Marks : 300
Duration : 16 Week

Assessment by concerned School : 40 Marks
Pedagogical Subject : 100 in each subject
External-100+Internal = 30+30

16 Weeks internship shall be carried out in the three phases as described below:

Phase-1 : Pre-Practice **Duration: 2 week (In parent institute)**

1. Student teachers will learn to write micro, macro diary, ICT, test based and teaching model based lesson plans.
2. Every students teacher should go through simulated teaching practice in each teaching subject.
3. Workshop on development of audio visual aids be organized during this week.
4. Necessary orientation programs for mentor teachers and heads of the selected school be organized by the institute.

Phase-2: Teaching Practice **Duration:14 weeks**

The school teaching practice phase can be divided into two blocks. In the first block if 7 weeks, student teachers may be engaged. with students of either Upper Primary or Secondary classes; and in the second block of 7 weeks in reverse order. With the permission of higher authorities (DGSE, DEO and school principals) the convenient small group of students teacher shall be attached to a school and he/she shall undertake such duties as are assigned to him / her by the Head Master/Principal of the school in all school related activities. During this period, he/she shall teach minimum of 61 lesson in each pedagogic subject under the supervision of the mentor teacher and respective teacher educators.

Nomination of Mentor Teachers': During the internship different teachers of the schools may be nominated as mentor teachers'. The role of the mentor teacher would be to share his/her professional experiences, present model lessons, assess student teachers' performance, and provide on-site guidance and support during internship. **Identification of supervisors:** The faculty members of the parent institute would be allotted to different schools as supervisors during the internship period. The supervisors shall coordinate the activities of the mentor teachers of the school; and assess student teachers' performance, and provide on-site guidance and support during internship at least twice a week.

Activities for Student teachers: Student teachers shall undertake the following activities during this period:

Phase I. Planning and Facilitating Teaching Learning

(A) Preparing and delivering 120 lesson plans in two teaching subjects -(60+60)
Macro Lesson Plans-40
Diary form lesson Plans-08
ICT Based Lesson Plans-05
Unit Test Based Lesson Plans-04 (Preparing blue print & conducting unit tests)
Lesson plans based on Models of Teaching - 03
Discussion Lesson-1
(B) Peer teaching observation - 10+10 in each subject
Micro Lesson Plans-5+5 in each Subject, 10-15 pages with heading.

Phase II. Assessment of students' performance:
* Assessment Record on the basis of unit test.

III. Participation in School Activities
* Participation in organizing co-curricular activities i.e. Literary, Dramatics, Fine arts and sports (any two)
* PTA/PTM/SMC

Records to be submitted by a Pupil teacher:
* Teacher Practice file (Both teaching subject)
* Assessment record
* Record of Participation/organization of school activities.

*Phase-III Post-Practice and Evaluation Duration: 1 Week

The following activities shall be organized in the Post Practice phase
* Presentation of brief report by each student teacher on his/her internship experiences.
* Inviting feedback from cooperating schools.

* Evaluation (Total - 300 marks)

The weight age to different components of internship shall be assigned as under:-
* Assessment by concerned teaching subject school mentor teacher and teacher educator - 40 marks (20+20 in each subject on assessment Performa-A
* Internal assessment on the basis submitted records-30 in each teaching subject (30+30 in each subject=60)
* External assessment: Final Skill-in-Teaching lesson in each subject to be conducted in the parent college (100+100 in each subject = 200) under the supervision of external Internship Programme Coordinator appointed by the university:
* Breakup of external evaluation for each teaching subject (100 marks) is as follows.
* Written Lesson - 10Marks
* Presentation - 60 Marks
* Teacher Traits - 20 Marks
* Teaching aids - 10 Marks

Index

Sr. No.	Particulars	Date	Page No.	Sig.
	Micro Lesson Plan			
1.	ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ (ਲੇਖ)	9/9/25	1-3	
2.	ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ (ਜੀਵਨੀ)	10/9/25	4-6	
3.	'ਸਾਉਣ' (ਕਵਿਤਾ)	11/9/25	7-9	
4.	ਲਗਾਂ - ਮਾਤਰਾਂ (ਵਿਆਕਰਨ)	15/9/25	10-12	
5.	ਕੀੜੀ - (ਕਵਿਤਾ)	16/9/25	13-15	
	ਮੈਕਰੋ ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ			
1.	ਬਾਲ- ਖੇਡਾਂ (ਕਵਿਤਾ)	17-9-25	1-7	
2.	ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ (ਵਿਆਕਰਨ)	18-9-25	8-12	
3	ਸਰਗੀ ਕੰਮ ਕਰੀ ਛੁੱਟੀ (ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ)	19-9-25	13-16	
4.	ਨਾਂਵ (ਵਿਆਕਰਨ)	20-9-25	17-21	
5.	ਬਿਮਾਰੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ	23-9-25	22-26	
6.	ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ	25-9-25	27-30	
7.	ਜੈ-ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ (ਕਵਿਤਾ)	26-9-25	31-35	
8.	ਸ਼ਬਦ- ਬੋਧ	27-9-25	36-38	[signature]

Index

Sr. No.	Particulars	Date	Page No.	Sig.
9.	ਦਫਤਰ (ਵਿਆਕਰਨ)	26-9-25	39-40	
10.	ਰਾਖ - ਦੌੜ "	29-9-25	41-43	
11.	ਸ਼ੀਸ਼ - ਰਾਗ (ਕਵਿਤਾ)	1/10/25	44-46	
12.	ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ	3/10/25	47-49	
13.	ਕਿਰਿਆ –	7/10/25	50-51	
14.	ਪੰਜਾਬ (ਕਵਿਤਾ)	8-10-25	52-54	
15.	ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ	14-10-25	55-56	
16.	ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ	15-10-25	57-58	
17.	ਪੜਨਾਂਵ	16-10-25	59-61	
18.	ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ	17-10-25	62-64	
19.	ਗਧੀ ਅਤੇ ਲੂਣੀ (ਕਹਾਣੀ)	18/10-25	65-66	
20.	ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਲਾਭ ਤੇ ਹਾਨੀਆਂ	20/10/25	67-68	
21.	26 ਜਨਵਰੀ	21/10/25	69-71	
22.	ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ (ਲੇਖ)	23/10/25	72-73	
23.	ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ (ਕਵਿਤਾ)	25/10/25	74-75	
24.	ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਬਲ ਹੈ।	27/10/25	76-77	
25.	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ	28/10/25	78-79	
26.	ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਟਮਸ (ਕਵਿਤਾ)	29/10/25	80-82	
27.	ਤੋਤੀ ਦਾ ਗੀਤ (ਕਵਿਤਾ)	30/10/25	83-84	
28.	ਯੋਜਕ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ	1/11/25	85-86	

Index

Sr. No.	Particulars	Date	Page No.	Sig.
29.	ਤਿਉਹਾਰ(ਵਿਸਾਖੀ)	2/11/25	87-89	
30.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਲੇਖ)	3/11/25	90-92	
31.	ਪਰਗੋਸ਼ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾ	4-11-25	93-94	
32.	ਤਾਜ- ਮਹਿਲ (ਲੇਖ)	5-11-25	95-97	
33.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਲੇਖ)	6-11-25	98-99	
34.	ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ(ਲੇਖ)	7-11-25	100-102	
35.	ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਲਾਭ	8-11-25	103-105	
36.	ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ	9-11-25	106-107	
37.	ਰੁੱਤ ਬਹਾਰਾਂ ਦੀ	19-11-25	108-110	
38.	ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ	11-11-25	111-112	
39.	ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ	12-11-25	113-115	
40	[illegible]	13-11-25	116-118	
	ਡਾਇਰੀ ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ			
1.	ਨਾਂਵ	14-11-25	1-2	
2.	ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ	15-11-25	3-4	
3.	ਪਿਆਸਾ ਕਾਂ	16-11-25	5-6	
4.	ਦੇਸ਼- ਪੂਜਾ	17-11-25	7-8	
5.	[illegible]	18-11-25	9-10	
6.	ਤਾਰਾ ਅਤੇ ਧੋਬੀ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ	19-11-25	11-12	

Index

Sr. No.	Particulars	Date	Page No.	Sig.
7.	ਕਾਕਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ (ਪੱਤਰ)	20-11-25	13-14	
8.	ਵਕਤ ਪਾਬੰਦ	21-11-25	15-17	
	ICT ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ	22-11-25		
1.	ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਉਪਗ੍ਰਹਿ	-	1-3	
2.	ਵਿਸ਼ਾਣੂ	-	4-6	
3	ਵਿਗਿਆਨ	-	7-9	
4.	ਕੋਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ	-	10-13	
5.	ਵਕਤ ਦੇ ਕਿਸਮਾਂ	—	14-16	
	ਗਣਿਤ ਫੋਕਸ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ			
1.	ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਉਮਰ ਤੋਰ	—	1-3	
2.	ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ	—	4-5	
3.	ਕੋਣ ਅਤੇ ਪੜਕੋਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ	—	6-7	
4.	ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ	—	8-10	
	ਵਿਸਤਾਰ ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ	—		
1.	ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ (ਦੇਖ)	-	1-5	
	ਸਾਰਥ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ	—		
1.	ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ	—	1-3	
2.	ਜਾਤੀ-ਪ੍ਰਥਾ	—	4-7	
3.	ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ	—	8-11	

INDEX

Type of Lessons	Page No.
1 MICRO LESSONS	1-15
2 MACRO LESSONS	1-118
3 DIARY FORM LESSONS	1-17
4 ICT BASED LESSONS	1-16
5 UNIT TEST BASED LESSONS	1-10
6 DISCUSSION LESSON	1-5
7 TEACHING MODEL BASED LESSONS	1-11
8 OBSERVATION OF SCHOOL TEACHERS' LESSONS PEER TEACHING OBSERVATION	

TIME TABLE

	1	2	3	4		5	6	7	8	9
15-9-25 Mon		ਛੇਵੀਂ B ਪੰਜਾਬੀ		ਛੇਵੀਂ B ਪੰਜਾਬੀ	R			ਸੱਤਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ	—	
16-9-25 Tue	ਛੇਵੀਂ A ਪੰਜਾਬੀ		ਸੱਤਵੀਂ A ਪੰਜਾਬੀ		E		ਸੱਤਵੀਂ B ਪੰਜਾਬੀ	ਅੱਠਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ	—	
17-9-25 Wed			ਛੇਵੀਂ B ਪੰਜਾਬੀ	ਸੱਤਵੀਂ B ਪੰਜਾਬੀ	C		ਸੱਤਵੀਂ B ਪੰਜਾਬੀ		ਛੇਵੀਂ B ਪੰਜਾਬੀ	
18-9-25 Thu	ਛੇਵੀਂ A "		ਛੇਵੀਂ B "		E	ਸੱਤਵੀਂ A "		ਅੱਠਵੀਂ A "	"	
19-9-25 Fri			ਛੇਵੀਂ AB ਪੰਜਾਬੀ		S		ਸੱਤਵੀਂ AB ਪੰਜਾਬੀ		—	
20-9-25 Sat	ਛੇਵੀਂ A ਪੰਜਾਬੀ		ਛੇਵੀਂ B ਪੰਜਾਬੀ		S	ਸੱਤਵੀਂ A "		ਅੱਠਵੀਂ "	"	

TIME TABLE

	1	2	3	4		5	6	7	8	9
22-9-25 Mon	ਸ਼	ਹ	ਦ	ਤ	R	ਦ	ਗਾ	੩	ਰੀ	*
23-9-25 Tue	ਛੇਵੀ A ਪੰਜਾਬੀ		ਸੱਤਵੀ A ਪੰਜਾਬੀ		E		ਅੱਠਵੀ A ਪੰਜਾਬੀ		ਨੌਵੀ A ਪੰਜਾਬੀ	
24-9-25 Wed	ਛੇਵੀ A ਪੰਜਾਬੀ		ਛੇਵੀ B ਪੰਜਾਬੀ		C	ਸੱਤਵੀ A ਪੰਜਾਬੀ		ਸੱਤਵੀ B ਪੰਜਾਬੀ		
25-9-25 Thu		ਛੇਵੀ B ਪੰਜਾਬੀ			E	ਸੱਤਵੀ AB ਪੰਜਾਬੀ		ਅੱਠਵੀ AB ਪੰਜਾਬੀ		
26-9-25 Fri	ਛੇਵੀ A "		ਸੱਤਵੀ A "		S	ਸੱਤਵੀ B ਪੰਜਾਬੀ	ਅੱਠਵੀ "		ਨੌਵੀ AB "	
27-9-25 Sat	ਛੇਵੀ A "		ਸੱਤਵੀ A "		S	ਸੱਤਵੀ B "		ਅੱਠਵੀ B "		

ATTENDANCE CHART

ਸਤੰਬਰ 2025

Sr. No.	Name of Student	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1.	ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ									|	|	|	|			|	|	|	|	|	|
2	ਅੰਮ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ									ਗ	ਗ	|	|			|	|	|	|	|	|
3	ਅਰਮਾਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ									|	|	|	|			|	|	|	|	|	|
4	ਈਦਮ									|	|	|	|			|	|	|	|	|	|
5	ਗੱਗੀ ਸਿੰਘ									ਗ	ਗ	ਗ	ਗ			ਗ	ਗ	ਗ	ਗ	|	|
6	ਗੀਤ ਕੌਰ									ਗ	ਗ	|	|			|	|	|	|	|	|
7	ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ									ਗ	|	|	|			|	|	|	|	|	|
8	ਗੁਰਨੂਰ ਸਿੰਘ									ਗ	|	|	|			|	|	|	|	|	|
9	ਗੁਰਮੀਰਤ ਕੌਰ									ਗ	|	|	|			ਗ	|	ਗ	|	|	|
10	ਜੱਸਮੀਨ ਕੌਰ									ਗ	|	|	|			|	|	|	|	|	|
11	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	|	|	ਗ	|	[illegible]	ਐਤਵਾਰ	|	|	|	|	|	|
12	ਜੋਬਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ									|	|	|	|			|	|	|	|	|	|
13	ਰਮਨ ਰਾਏ									|	|	|	|			|	|	|	|	|	|
14	ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ									|	|	|	|			|	|	|	ਛ	ਛ	|
15	ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ									|	|	|	|			|	|	|	|	|	|
16	ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ									|	|	|	|			|	|	|	|	|	|
17	ਮੋਨਿਕਾ ਰਾਣੀ									|	|	|	|			|	|	|	|	|	|
18	ਪ੍ਰਭਦੀਪ ਸਿੰਘ									ਗ	ਗ	ਗ	|			|	ਗ	|	|	|	|
19	ਪ੍ਰਿੰਸ ਕੁਮਾਰ									ਗ	ਗ	|	|			|	|	|	|	|	|
20	ਪ੍ਰਿਆ ਰਾਣੀ									|	|	|	|			|	|	|	|	|	|

Signature & Stamp of School Principal

ਹੈਡ ਮਾਸਟਰ
ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਮਾਰਟ ਸਕੂਲ
[illegible]

ATTENDANCE CHART

Sr. No.	Name of Student	(21)	(22)	23	24	25	26	27	(28)	29	30	31
1	ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ			।	।	।	।	।		।	।	
2	ਅੰਸ਼ਦੀਪ ਸਿੰਘ			।	।	।	।	।		।	।	
3	ਅਰਮਾਨਦੀਪ ਸਿੰਘ			।	।	।	।	।		।	।	
4	ਈਸ਼ਾ			।	।	।	।	।		ਛ	ਛ	
5	ਗੋਪੀ ਸਿੰਘ			ਗ	ਗ	ਗ	ਗ	ਗ		।	।	
6	ਗੀਤ ਕੌਰ			।	।	।	।	।		।	।	
7	ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ		[illegible]	।	।	।	।	।		।	।	
8	ਗੁਰਨੂਰ ਸਿੰਘ			।	।	।	।	।		।	।	
9	ਗਰਮੀਰਤ ਕੌਰ	ਐਤਵਾਰ		ਗ	ਗ	।	।	।	ਐਤਵਾਰ	।	।	
10	ਜੈਸਮੀਨ ਕੌਰ			।	।	।	।	ਗ		।	।	
11	ਜਸਪ੍ਰੀਤ			।	।	।	।	।		।	।	
12	ਕੋਮਲ ਰਾਣੀ			।	।	।	।	।		।	।	
13	ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ			।	।	।	।	।		।	।	
14	ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ			ਛ	ਛ	।	।	ਛ		।	।	
15	ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ			।	।	।	।	।		।	।	
16	ਮੋਨਿਕਾ ਰਾਣੀ			।	।	।	।	।		।	।	
17	ਮੋਨਿਕਾ ਰਾਣੀ			।	।	।	।	।		।	।	
18	ਪ੍ਰਤਬੀਰ ਸਿੰਘ			।	ਛ	।	।	।		ਗ	ਗ	
19	ਪ੍ਰਿੰਸ ਕੁਮਾਰ			।	।	।	।	।		।	।	
20	ਪ੍ਰਿਆ ਰਾਣੀ			।	।	।	।	।		।	।	

Signature & Stamp of School Principal

ATTENDANCE CHART ਅਕਤੂਬਰ 2025

Sr. No.	Name of Student	1	(2)	3	4	(5)	6	(7)	8	9	(10)	(11)	(12)	13	14	15	16	17	18	(19)	(20)
1	ਅਮਰਦੀਪ ਕੌਰ	1		1	1		1		1	1				1	1	1	1	1	1		
2	ਅਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਘ	1		ਗ	1		1		1	1				1	1	1	1	1	1		
3	ਅਰਮਾਨਦੀਪ ਸਿੰਘ	1		1	1		1		1	1				ਗ	1	1	1	1	1		
4	ਈਹੰਮ	1		1	1		1		ਛ	1				1	1	1	1	1	1		
5	ਗੱਗੀ ਸਿੰਘ	1		1	1		1		1	ਗ				1	1	1	1	1	ਗ		
6	ਗੀਤ ਕੌਰ	1		1	1		ਛ		1	1				1	ਤ	1	1	1	1		
7	ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ	1		1	1		1		1	1				1	1	1	ਗ	1	1		
8	ਗੁਰਨੂਰ	ਗ		ਗ	1		1		1	1				1	1	1	1	1	1		
9	ਗੁਰਸੀਰਤ ਕੌਰ	1		1	1		1		1	1				1	1	1	1	1	1		
10	ਜੈਸਮੀਨ ਕੌਰ	1	ਦੁਸਹਿਰਾ	1	1	ਐਤਵਾਰ	1		1	1	ਕਰਵਾ ਚੌਥ	ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਨੀਵਾਰ		1	1	1	1	1	ਗ	ਐਤਵਾਰ	
11	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	1		1	1		1	ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਵਾਲਮੀਕ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਵਸ	1	1			ਐਤਵਾਰ	ਤ	1	1	1	1	1		ਦੀਵਾਲੀ
12	ਜੋਬਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	1		1	ਗ		1		1	1				1	1	1	1	1	1		
13	ਕਮਨ ਰਾਣੀ	1		1	1		1		1	1				1	1	1	1	1	1		
14	ਨਵਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	1		1	1		1		1	1				1	1	1	1	1	ਗ		
15	ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ	1		ਗ	1		1		1	1				1	1	1	1	1	1		
16	ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ	1		1	1		1		1	1				1	1	1	1	1	ਗ		
17	ਮੋਨਿਕਾ ਰਾਣੀ	ਗ		1	ਛ		1		ਛ	ਗ				1	1	1	1	1	1		
18	ਪ੍ਰਭਦੀਪ ਸਿੰਘ	1		1	1		1		1	1				1	1	ਗ	1	1	1		
19	ਪ੍ਰਿੰਸ ਕੁਮਾਰ	1		1	1		1		ਛ	ਛ				1	1	ਗ	1	1	1		
20	ਪ੍ਰਿਆ ਰਾਣੀ	1		1	1		1		1	1				1	1	1	1	1	1		

Signature & Stamp of School Principal

ATTENDANCE CHART

Sr. No.	Name of Student	21	(22)	23	24	25	(26)	27	28	29	30	31
1	ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ	।		।	।	ਗ		।	।	।	ਗ	ਗ
2	ਅਮ੍ਰਿਤਦੀਪ ਸਿੰਘ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
3	ਅਰਮਾਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	।		ਗ	।	।		।	।	।	।	।
4	ਈਸ਼ਮ	।		।	।	।		ਗ	।	।	।	।
5	ਗੱਬੀ ਸਿੰਘ	ਗ		।	।	।		।	।	।	।	।
6	ਗੀਤ ਕੌਰ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
7	ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
8	ਗੁਰਨੂਰ ਸਿੰਘ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
9	ਗੁਰਮੀਰਤ ਕੌਰ	।	ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ	।	।	।	ਐਤਵਾਰ	।	ਗ	।	।	ਛ
10	ਜੈਸਮੀਤ ਕੌਰ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
11	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	ਛ		।	ਗ	।		।	।	।	।	।
12	ਜੋਬਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
13	ਰਮਣ ਰਾਣੀ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
14	ਫਤਹਿਵੀਰ ਸਿੰਘ	ਛ		।	।	ਗ		।	।	।	।	।
15	ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
16	ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ	।		।	।	।		।	ਗ	।	।	।
17	ਮੋਨਿਕਾ ਰਾਣੀ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
18	ਪ੍ਰਭਵੀਰ ਸਿੰਘ	।		।	।	।		।	।	।	।	।
19	ਪ੍ਰਿੰਸ ਕੁਮਾਰ	।		।	।	।		।	।	ਛ	।	।
20	ਪ੍ਰਿਆ ਰਾਣੀ	।		।	।	।		।	।	।	।	।

Signature & Stamp of School Principal

MICRO LESSONS

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਰੋਲ ਨੰ. 24164
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ -'ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ' (ਲੇਖ)

1

ਜਮਾਤ - ਛੇਵੀਂ
ਸਮਾਂ- 53G ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 9-9-25

ਜਾਣ - ਪਛਾਣ ਕੌਸ਼ਲ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1: ਦੱਸਿਓ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ ਕੀ ਹੈ?	ਉੱਤਰ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੈ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ?	ਉੱਤਰ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3) ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?	ਉੱਤਰ: ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ ਅਤੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4). ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ?	ਉੱਤਰ: ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੋਏ?	ਉੱਤਰ:- ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੋਏ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸਨ?

ਉੱਤਰ: ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ
ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇ
ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਰ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ?

ਉੱਤਰ - ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਤ
ਵਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ - ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਬਚ
ਦਾ ਨਾਂ ਬੂੜਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉੱਤਰ- ਅਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ

ਉਦੇਸ਼ ਕਥਨ

ਸੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਓ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ 'ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ' ਲੇਖ ਬਾਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕੌਸ਼ਲ ਦੇ ਤੱਤ

ਕੌਸ਼ਲ ਦੇ ਤੱਤ

• ਇੱਛਤ ਵਿਵਹਾਰ

1). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਪਯੁਕਤ ਸਨ। 1

2). ਉਦੇਸ਼ ਕਥਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ। 1

3). ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਲਮੇਲ ਸੀ। 1

4). ਅਗਲੀ ਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਹਿਲੇ ਉਪਰ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ। 1

5). ਉਦੇਸ਼ ਕਥਨ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 1

6). ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਸਕਿਆ। 1

• ਅਣਇੱਛਤ ਵਿਵਹਾਰ

7). ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਸੰਬੋਧਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। 1

8). ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਾਧਾਰਿਤ ਜਾਂ ਗਲਤ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। 1

ਵਿਦ. ਆਈ. ਨੰਬਰ 24164
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ- ਵਿਸ਼ਾ- ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਕੌਸ਼ਲ

ਜਮਾਤ- ਸੱਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ- 5 ਤੋਂ 6 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ- 10-9-25

ਵਿਦਿ.ਅਧਿ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ?	ਉੱਤਰ- ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜਨਮ 27 ਅਕਤੂਬਰ, 1670 ਈ: ਵਿਚ ਹੋਇਆ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2). ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ?	ਉੱਤਰ- ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮਦੇਵ ਸੀ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3). ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ?	ਉੱਤਰ- ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਲਛਮਣ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4). ਕਿਹੜੀ ਘਟਨਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ?	ਉੱਤਰ- ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਇੱਕ ਹਿਰਨੀ ਦੇ ਤੀਰ ਵੱਜ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹਿਰਨੀ ਤੜਫ਼ ਕੇ ਮਰ ਗਈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5). ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਬੈਰਾਗੀ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਕੀ ਰੱਖਿਆ?

ਉੱਤਰ - ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਬੈਰਾਗੀ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਰੱਖ ਲਿਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6). ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਭੇਜਿਆ?

ਉੱਤਰ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7) ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਕਿਹੜੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ - ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ 'ਸਰਹਿੰਦ' ਦੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8). ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਸਾਹਿਬ-ਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ?

ਉੱਤਰ - ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9) ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਕਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ?

ਉੱਤਰ - ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਜੀ 9 ਜੂਨ, 1916 ਈ: ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ।

ਪ੍ਰ 10). ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੋ 'ਫਤਹਿ ਬੁਰਜ' ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੋ 'ਫਤਹਿ ਬੁਰਜ' ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਕੌਸ਼ਲ ਦੇ ਤੱਤ

ਕੌਸ਼ਲ ਦੇ ਤੱਤ	ਰੇਟਿੰਗ
1. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ਾਵਸਤੂ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟੀਕਰਨ ਤੇ ਸਹੀ ਸਨ।	1 2 3 4 5 6 7
2). ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਸੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁੱਛੇ ਗਏ।	1 2 3 4 5 6 7
3) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਪਸ਼ਟ ਸਨ।	1 2 3 4 5 6 7
4) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜੋਗ ਗਤੀ ਅਤੇ ਠਹਿਰਾਓ ਨਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ।	1 2 3 4 5 6 7
5). ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ।	1 2 3 4 5 6 7
6). ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖੇਪ ਸਨ।	1 2 3 4 5 6 7
7) ਫੇਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੁਹਰਾਏ ਨਹੀਂ ਗਏ।	1 2 3 4 5 6 7
8). ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੁਹਰਾਏ ਨਹੀਂ ਗਏ।	1 2 3 4 5 6 7
9) ਵਾਰੀ ਸਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਗਏ।	1 2 3 4 5 6 7
10). ਸਾਰੀ ਸ੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਗਏ।	1 2 3 4 5 6 7

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੋਲ ਨੰ. 24164

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ

ਉਪ-ਵਿਸ਼ਾ - 'ਸਾਉਣ' (ਕਵਿਤਾ)

ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ

ਸਮਾਂ - 5-6 ਮਿੰਟ

ਮਿਤੀ - 11-9-25

{ਵਿਆਖਿਆ ਕੌਸ਼ਲ}

ਕਾਵਿ - ਟੋਟਾ

ਸਾਉਣ ਮਾਹ, ਝੜੀਆਂ, ਗਰਮੀ ਝਾੜ ਸੁੱਟੀ,
ਧਰਤੀ ਪੁੰਗਰੀ, ਟਹਿਣੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਨੇ।
ਰਾਹ ਰੋਕ ਲਏ, ਛੱਪੜਾਂ, ਟੋਭਿਆਂ ਨੇ,
ਨਦੀਆਂ - ਨਾਲਿਆਂ ਜੂਹਾਂ ਨਿਆਈਆਂ ਨੇ।
ਘਾਹੀਂ ਉੱਸਰੇ, ਤਿਸਰੀ ਚਰੀ, ਮੱਕੀ,
ਤੇ ਕਪਾਹੀਂ ਨਾ ਜਾਣ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਨੇ।

ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ :- ਮਾਹ:- ਮਹੀਨਾ, ਪੁੰਗਰੀ:- ਉੱਗਣੀ, ਜੂਹ:- ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ, ਹੱਦ ਸੀਮਾ, ਨਿਆਈਆਂ:- ਪਾਣੀ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਣਾ, ਘਾਹੀਂ:- ਜੀਰੀ, ਝੋਨਾ।

ਵਿਆਖਿਆ :- ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਵਿ-ਟੋਟਾ ਅੱਠਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਾਉਣ' ਹੈ, ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ, ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਰੁੱਖ ਖਿੜਨ ਦਾ, ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਛੱਪੜਾਂ ਅਤੇ ਟੋਭਿਆਂ ਦੇ ਭਰਨਾ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਵਚਨ:-

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1. 'ਮਾਉਣ' ਕਹਾਣੀ ਕਿਸਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2. 'ਮਾਉਣ' ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ₂ ਸਮੱਸਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?

ਕੌਸ਼ਲ ਦੇ ਤੱਤ	ਰੇਟਿੰਗ						
1). ਉਪਯੁਕਤ ਆਰੰਭਿਕ ਵਚਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।	1	2	3	4	5	6	7
2). ਵਿਆਖਿਆਕਾਰੀ ਮੰਚੀਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।	1	2	3	4	5	6	7
3). ਉਪਯੁਕਤ ਵਚਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।	1	2	3	4	5	6	7
4). ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਸਹੀ ਗਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਗਈ।	1	2	3	4	5	6	7
5). ਉਪਯੁਕਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।	1	2	3	4	5	6	7
6). ਉਪਯੁਕਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।	1	2	3	4	5	6	7
7). ਵਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ।	1	2	3	4	5	6	7

ਕੌਸ਼ਲ ਦੇ ਤੱਤ	ਰੇਟਿੰਗ						
(8). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਗਏ।	1	2	3	4	5	6	7
(9). ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕਥਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।	1	2	3	4	5	6	7
(10). ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।	1	2	3	4	5	6	7

ਇਟਿ. ਅਧਿ. ਕੋਡ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ - ਲਗਾਂ - ਮਾਤਰਾਂ
(ਵਿਆਕਰਨ)

ਜਮਾਤ- ਤੀਜੀ
ਸਮਾਂ - 5-6 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ- 15-3-25

ਚਾਕ-ਬੋਰਡ ਕੌਸ਼ਲ

ਲਗਾਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 10 ਲਗਾਂ ਹਨ।

ਲੜੀ ਨੰ:	ਲਗਾਂ ਦਾ ਨਾਂ	ਲਗਾਂ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ	ਵਰਤੋਂ
1.	ਮੁਕਤਾ	(ਕੋਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ)	ਜਲ, ਕਲਮ
2.	ਕੰਨਾ	(ਾ)	ਜਾਨ, ਪਾਨ
3.	ਸਿਹਾਰੀ	(ਿ)	ਇੱਕ, ਦਿਨ
4.	ਬਿਹਾਰੀ	(ੀ)	ਘੱੜੀ, ਖਿੱਚੀ
5.	ਧਾਂ	(ੁ)	ਨੱਕ, ਤੇਵ

6.	ਦੁਲਾਵਾਂ	(ੈ)	ਅੈਨਕ, ਸੈਰ
7.	ਹੋੜਾ	(ੋ)	ਕੋਈ, ਫੋਮੀ
8.	ਕਨੌੜਾ	(ੌ)	ਦੌੜ, ਪੌਣ
9.	ਔਂਕੜ	(ੁ)	ਉਸ, ਕੁਝ
10.	ਦੁਲੈਂਕੜ	(ੂ)	ਨੂਰ, ਸੂਰ

ਕੌਸ਼ਲ ਦੇ ਤੱਤ

ਵਿਵਹਾਰ ਤੱਤ	ਰੇਟਿੰਗ						
1). ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਲੈਕ- ਬੋਰਡ ਤੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ।	1	2	3	4	5	6	7
2). ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ ਲਿਖਤ ਸਿੱਧੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ।	1	2	3	4	5	6	7
3). ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਠੀਕ ਸੀ।	1	2	3	4	5	6	7
4). ਅੱਖਰ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਸਡੌਲ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਸਨ।	1	2	3	4	5	6	7
5). ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ, ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸੀ।	1	2	3	4	5	6	7
6). ਲਿਖ ਕੇ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਲਸਿਲੇ-ਵਾਰ ਸੀ।	1	2	3	4	5	6	7
7). ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਠੀਕ ਸੀ।	1	2	3	4	5	6	7
8). ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ ਲਿਖਤ ਪਾਠ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ।	1	2	3	4	5	6	7

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ - 'ਕੀੜੀ' (ਕਵਿਤਾ)

ਜਮਾਤ - ਛੇਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 5-6 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 16-9/25

ਉਦੀਪਨ ਪਰਿਵਰਤਨ

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਉਤੇਜਿਤ ਤਕਨੀਕਾਂ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਓ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ 'ਕੀੜੀ' ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।	ਵਿਦਿ. ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਉੱਪਰ ਲਿਖਣਗੇ।	ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ
ਕੀੜੀ ਕੀੜੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਾ ਦੁਰਕਾਰੋ, ਕੀੜੀ ਭਾਵੇਂ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰੋ। ਦੁਰਕਾਰ - ਟੋਕਣਾ ਸਤਿਕਾਰ - ਆਦਰ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲੇ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਦੱਸਣਗੇ।	ਵਿਦਿ. ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਉਪਰ ਲਿਖਣਗੇ।	ਅੰਗ ਸੰਚਾਲਨ ਅਵਾਜ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ

ਜਾ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਮਾਸ ਹੈ ਖੋਜਦਾ, ਜਾ ਵਿਸਰੀ ਹੈ ਖੋਜ, ਕਿਵਾ, ਤਨ ਹੈ ਉਸਦਾ ਢੋਡੀ ਉਸਦੀ ਜੋਗ। ਖੋਜ = ਮਾਸ, ਤਨ - ਸਰੀਰ ਜੋਗ - ਵੱਸ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਦੁਆਰੇ ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਅਰਥ ਵੀ ਦੱਸਣਗੇ।	ਵਿਦਿ. ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣਗੇ।	ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ ਅਦਾਨ ਪਰਿਵਰਤਨ ਮੋਨ ਵਿਚਾਰ
ਜਾ ਰੁਖ ਮਨੂੰ ਧੋਕ ਸੁਧਾਦੇ, ਜਾ ਕੇਈ ਕਸੇ ਉਮਾਰ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਨੇ ਵੱਸ ਅਜਿਹੇ ਪਿਆਰ ਜੋ ਵਿੱਛੜ ਜਾਣ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਦੁਆਰੇ ਵਿਦਿ. ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁੱਛਣਗੇ।	ਵਿਦਿ. ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ ਤੇ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੱਸਣਗੇ।	ਸ੍ਵੈ ਸੰਚਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ
ਇਕੋ ਤੇਰ-ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਜਾਵੇ, ਬਸ ਅੱਗੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਉਸਦਾ ਤੁਰਨਾ ਜੀਵਨ ਜਾਪੇ; ਖਤਰਾ = ਸਮਝਾ ਕੰਮੇ। ਜਦ ਦੇਵੇ ਸੀ ਕਿਸੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਉਹ ਰੁਕੀ ਨਾ ਮੁੜੀ, ਜੋ ਕੁੱਝ ਜਾਈਏ ਉਸਦੇ ਰਾਹੀਂ ਐਵੇਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰਿਸੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਦੁਆਰੇ ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਗੇ।	ਵਿਦਿ. ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡ ਦੇਖਣਗੇ।	ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਦੁਹਰਾਉ ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ

ਕੌਸ਼ਲ ਦੇ ਤੱਤ	ਰੇਟਿੰਗ						
1). ਅੰਗ ਸੰਚਾਲਨ	1	2	3	4	5	6	7
2). ਹਾਵ-ਭਾਵ	1	2	3	4	5	6	7
3). ਆਵਾਜ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ	1	2	3	4	5	6	7
4). ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ	1	2	3	4	5	6	7
5). ਮੌਨ ਵਿਰਾਮ	1	2	3	4	5	6	7
6). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਕਿਰਿਆਤਮਿਕ ਸਹਿਯੋਗ	1	2	3	4	5	6	7
7) ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਕ੍ਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ	1	2	3	4	5	6	7
8). ਅੰਤਰੀ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ	1	2	3	4	5	6	7

MACRO LESSONS

ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ:- 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ- ਵਿਸ਼ਾ - ਬਾਲ- ਖੇਡਾਂ (ਕਵਿਤਾ)

ਜਮਾਤ- ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 40 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ- 17-9-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ — ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹਵਾਦਾਰ ਕਮਰਾ, ਬੈਠਣ ਲਈ ਫਰਨੀਚਰ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ ਤੇ ਸੰਕੇਤਕ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ — 'ਬਾਲ-ਖੇਡਾਂ' ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼

1. ਵਿਦਿ. ਨੂੰ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ।
2. ਵਿਦਿ. ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
3. ਵਿਦਿ. ਦੀ ਸੁਣਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ
4. ਵਿਦਿ. ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਬਾਲ- ਖੇਡਾਂ (ਕਵਿਤਾ)' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ — ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲੇਗੀ ਕਿ ਵਿਦਿ. ਨੂੰ ਬਾਲ- ਖੇਡਾਂ (ਕਵਿਤਾ) ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕੁ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ

ਪ੍ਰ.1). ਬੱਚਿਓ! ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਰੂਪ ਹਨ?
ਪ੍ਰ2.) ਕਵਿਤਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ਪ੍ਰ3) ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਪਸੰਦ ਹਨ?
ਪ੍ਰ4). ਬਾਲ- ਖੇਡਾਂ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ

	ਉਤਰ
ਕਵਿਤਾ - ਬਾਲ - ਖੇਡਾਂ 1. ਰਲ ਕੇ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਬੱਚੇ, ਭੈਣ - ਭਰਾ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੇ, ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੌਲਾ ਪਾਵਣ .... ਨੱਚਣ - ਟੱਪਣ ਮਾਰਨ ਤਾੜੀ,	ਪਹਿਲਾ ਉਤਰ
ਵਿਆਖਿਆ - ਕਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਿਲ ਜੁਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨੱਚਦੇ - ਟੱਪਦੇ ਹੋਏ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।	
2. ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਛੂ ਪੱਕੇ ਆੜੀ, ਫਿਰ ਦੂਜਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਨ ... ਲੱਭਣ ਪਿੱਛੋਂ ਖਿੜ - ਖਿੜ ਹੱਸਣ	ਦੂਜਾ ਉਤਰ
ਵਿਆਖਿਆ - ਕਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਲਦੀ ਪੱਕੇ ਦੋਸਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ - ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਗਲੀਆਂ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੁਕ ਕੇ ਬਾਜੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਲੁਕਣ ਮੀਚੀ ਖੇਡਦੇ, ਭੱਜਦੇ ਇਹ ਲੱਭਣ ਪਿੱਛੋਂ ਖਿੜ - ਖਿੜ ਹੱਸਦੇ ਹਨ	
3. ਖੇਡਣ ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ ਘੁੰਮਣ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠਣ ਬਾਰੀ .... ਖੇਡਣ ਰਲ ਕੇ ਖੂਬ ਕਬੱਡੀ	ਤੀਸਰਾ ਉਤਰ
ਵਿਆਖਿਆ - ਕਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਕੋਟਲਾ - ਛਪਾਕੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।	

ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ - ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਲ-ਖੇਡਾਂ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ 'ਸਾਹਿਤ-ਮਾਲਾ' ਵਿੱਚ ਦਰਜ 'ਸਰਜੋਗਨ ਸਿੰਘ ਦਰਦ' ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਤੇ ਲੈਅ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੇਗੀ; ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬੰਦ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿਆਪਕ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਉੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੁਰ ਤੇ ਲੈਅ ਵਿਚ ਅਭਿਨੈ ਸਹਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਦਰਸ਼ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੇਗੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਉੱਤਰ
ਇਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਕੂਕਾ ਕਾਂਗੜੇ ਦੀ ਖੇਡ ਸਭ ਤੋਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ	
(ਅ) ਪਗੜੀਆਂ ਨਾ ਸਾਂਭਣ ਜੋਗੇ, ਕਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਖੇਡ ਮਿਸ਼ਕਣ ...... ਕਦੇ ਨਾ ਰੱਜਣ	ਤੀਜਾ ਬੰਦ
ਵਿਆਖਿਆ — ਬੱਚੇ ਖੇਡਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਦੇ ਪਿੰਡ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਐਨਾ ਥੱਕਦਾ ਬਣ ਕੇ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੀਰ ਖੇਡ ਕੇ ਵੀ ਕਦੇ ਰੱਜਦੇ ਹਨ	
(ੲ) ਕਦੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੂਤਣ ਕਰਦੀ, ਕਦੇ ਖੇਡਦੇ ਗੁੰਡ-ਮਦਾਹੀ ਖੇਡਣ ਸਾਰੀ ਰੋਜ਼	ਪੰਜਵਾਂ ਬੰਦ
ਵਿਆਖਿਆ — ਕਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਕਦੀ ਵਾਰੀ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਦੀ ਦੀ ਸੂਤਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੈਰਨਾ-ਤੈਰਨੀਆਂ ਕਿਨਾਰੇ ਤਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਮਿਲ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।	
(ਸ) ਲੁੱਕੀ ਛੁੱਪਣ ਖੇਡਣ ਕੁੜੀਆਂ, ਗੀਟੇ ਖੇਡਣ ਵਿਹੜੇ ਬਿਠੀਆਂ	ਛੇਵਾਂ ਬੰਦ
ਵਿਆਖਿਆ — ਕਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਲੁੱਕੀ ਛੁੱਪਣ ਵਾਲੀ ਖੇਡ ਕੁੜੀਆਂ ਖੇਡਦੀਆਂ ਹਨ, ਘਰ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਗੀਟੇ ਖੇਡਦੀਆਂ ਹਨ, ਰੋਜ਼ ਹੀ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਜੋ ਵੀ ਖੇਡ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਹੈ ਉਹੀ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।	

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਕਰਣ ਪਾਠ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਕਰਣ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇਗੀ। ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨਾਲ ਹੀ ਬੱਚਿਆ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਰੁਸਤ ਕਰੇਗੀ।

ਮਾਸਿਆਂ - ਮਾਸੀਆਂ
ਗਿਟੀਆਂ - ਗੀਟੀਆਂ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਕਾਲੇ ਤਖ਼ਤੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ :- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੌਖਿਕ ਕਹੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕਾਲੇ ਤਖ਼ਤੇ ਤੇ ਲਿਖਕੇ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. 'ਬਾਜ਼ ਪੰਛੀ' ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਚਰਨ
(ਘ) ਚੇਤੇ ਆਵੇ ਬਚਪਨ ਪਿਆਰਾ, ਖੇਡ ਦਾ ਸੀ ਬੜਾ ਨਜ਼ਾਰਾ	ਸੱਤਵਾਂ ਚਰਨ
ਵਿਆਖਿਆ - ਕਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਬਚਪਨ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਸੀ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਰਲ ਕੇ ਖੇਡਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਨ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਨਜ਼ਾਰਾ	

ਦੁਹਰਾਈ** ਪ੍ਰ: ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਬੱਚੇ ਕੀ-ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ?
ਪ੍ਰ: ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਬਾਲ-ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ?
ਪ੍ਰ: ਕਵੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੜੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬਾਲ-ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੀਆਂ ਹਨ?
ਪ੍ਰ: ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਸੀ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ** - ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ 'ਬਾਲ-ਖੇਡਾਂ' ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ-ਵਿਆਖਿਆ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਕੰਠ-ਭਾਵ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ।

ਮੌਨ-ਪਾਠ– ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਮੌਨ-ਪਾਠ
ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 241165 | 8 | ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ | ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ
ਉਪ - ਵਿਸ਼ਾ - ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ। | ਮਿਤੀ - 18-9-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ	ਕਲਾਸ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬੈਠਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ	ਉਪ- ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਢੁਕਵਾਂ ਚਾਰਟ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼	1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ। 2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ। 3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। 4. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ -	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ

ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ

ਉਦਾਹਰਨ :- ① ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਹੈ।
② ਰਾਣੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।
③ ਧੋਬੀ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
④ ਉਹ ਕੁੜੀ ਹੈ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ :-> ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਸਾਨੂੰ ਨਰ - ਮਾਦਾ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮੁੰਡਾ, ਕੁੜੀ, ਹਾਥੀ - ਹਥਣੀ, ਹਿਰਨ - ਹਿਰਨੀ।

ਲਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ :-

1. ਪੁਲਿੰਗ :-> ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ, ਪੰਛੀਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਪੁਲਿੰਗ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਜਿਵੇਂ -> ਮੋਰ, ਘੋੜਾ, ਮੁੰਡਾ।
2. ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ :- ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ, ਪੰਛੀਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਮਾਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਜਿਵੇਂ - ਮੋਰਨੀ, ਘੋੜੀ, ਕੁੜੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੋਰਡ ਤਖ਼ਤੇ ਤੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਲਿਖੇਗੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗੀ ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝਾਏਗੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵੀ ਦੱਸੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿੰਗ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਬਾਰੇ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਸਮਝਾਏਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਲਿਖਣਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।

BB writing was Good

ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ → ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਸਾਨੂੰ ਨਰ ਜਾਂ ਮਾਦਾ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਉਣ, ਉਸਨੂੰ ਲਿੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ।

1. ਪੁਲਿੰਗ → ਜਿਹੜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ, ਪੰਛੀਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਉਹਨੂੰ ਪੁਲਿੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ।

2. ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ → ਜਿਹੜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ, ਪੰਛੀਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਆਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਲਿੰਗ - ਬਦਲੋ

ਪੁਲਿੰਗ	ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ
ਨਾਨਾ	ਨਾਨੀ
ਜਿਠ	ਜਿਠਾਣੀ
ਮੋਰ	ਮੋਰਨੀ
ਵੱਛਾ	ਵੱਛੀ
ਚਾਚਾ	ਚਾਚੀ
ਰਾਜਾ	ਰਾਣੀ
ਮੋਠ	ਮੋਠਣੀ
ਭੇਡਾ	ਭੇਡ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਟ ਉਪਰ ਤੇ ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ ਲਿਖੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਾਪੀਆਂ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਹੇਗੀ।

ਦੁਹਰਾਈ

1. ਰਾਜਾ ਦਾ ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ।
2. ਮੋਰਨੀ ਦਾ ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ।
3. ਚਾਚਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ।
4. ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ
5. ਲਿੰਗ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ?
6. ਲਿੰਗ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ?

ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ / ਚਾਕ ਤਖਤਾ

ਨਾਲਾ - ਨਾਲੀ
ਛਾਬਾ - ਛਾਬੀ
ਕੋਠਾ - ਕੋਠੀ
ਮੋਰ - ਮੋਰਨੀ
ਭਰਾ - ਭੈਣ
ਰਾਜਾ - ਰਾਣੀ
ਹਿਰਨ - ਹਿਰਨੀ

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਕੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

B.B. Writing is good
Class was under control

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164 ਜਮਾਤ - ਛੇਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ
ਉਪ-ਵਿਸ਼ਾ - "ਜਨੂਰੀ ਕੌਮ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਵਿਚ ਪਾਠ" ਮਿਤੀ - 19-9-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ	ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬੈਠਣ ਦਾ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ	"ਜਨੂਰੀ ਕੌਮ ਦੀ ਛੁੱਟੀ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ।
ਸਹਾਇਕ ਉਦੇਸ਼	1). ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। 2) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। 3). ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ 'ਜਨੂਰੀ ਕੌਮ ਦੀ ਛੁੱਟੀ' ਵਿਚ ਪਾਠ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ
ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਲਗੇ ਖੱਬੇ ਵੱਲ ਹੀ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ, ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ, ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸਧਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗਏ ਉਤਾੜ। ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ,	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਤੇ ਚਾਰਟ ਦਿਖਾਏਗੀ ਤੇ ਬੋਰਡ ਤੇ ਲਿਖੇਗੀ।
ਮੱਧ-ਭਾਗ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਿਰਪਾ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿ. ਨੂੰ ਮੱਧ ਭਾਗ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਤੇ ਚਾਰਟ ਦਿਖਾਏਗੀ।
ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਨਾਮ - ਪ੍ਰੀਤੀ ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ ਰੋਲ ਨੰ. 5।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿ. ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਤੇ ਬੋਰਡ ਤੇ ਲਿਖੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣਗੇ।	ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ - ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸੰਬੋਧਨ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ, ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ, ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਜਹਾਨਿਆਂ ਗਏ। ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਮੱਧ ਭਾਗ - ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਿਰਪਾ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ - ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਨਾਮ - ਪ੍ਰੀਤੀ ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ ਰੋਲ ਨੰ: ੫।
ਵਿਦਿ. ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਦੇਖਣਗੇ।	
ਵਿਦਿ. ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਕਾਪੀ ਤੇ ਲਿਖਣਗੇ।	

ਦੁਹਰਾਈ
****

ਪ੍ਰ: 1). ਅਰਜ਼ੀ ਕਿਸਨੂੰ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
ਪ੍ਰ: 2). ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਰੰਭਿਕ - ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ਪ੍ਰ: 3). ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੱਧ-ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ਪ੍ਰ: 4). ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ - ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ →

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ।

Good
Voice was audible
overall Teaching was Good

Pam

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ-ਵਿਸ਼ਾ - ਨਾਂਵ

17

ਜਮਾਤ - ਛੇਵੀਂ
ਸਮਾਂ = 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 20-9-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ

ਕਲਾਸ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬੈਂਚ, ਕੁਰਸੀ, ਮੇਜ਼, ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ

ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਂਵ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਅਸਲ ਵਸਤਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼

1). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ।
2). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
3). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
4) ਭਾਸ਼ਾਈ ਕੌਸ਼ਲਾਂ (ਸੁਣਨ, ਬੋਲਣ, ਪੜ੍ਹਨ, ਲਿਖਣ) ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ

ਨਾਂਵ

1. ਗੀਤਾ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ।
2. ਸੂਰਜ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਛੁਪਦਾ ਹੈ।

ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਨਾਂਵ: ਨਾਂਵ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ, ਥਾਂ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਨਾਂਵ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

1). ਆਮ ਨਾਂਵ - ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਜਾਂ ਸਮੂਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਮ ਨਾਂਵ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ - ਉਦਾਹਰਣਾਂ - ਪੁਸਤਕ, ਮੁੰਡਾ, ਪਿੰਡ।

2). ਇੱਕਠ-ਵਾਚਕ ਨਾਂਵ - ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਗਿਣਨਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕਠ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ, ਇੱਕਠਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ - ਜਮਾਤ, ਟੀਮ ; ਕਤਾਰ ਆਦਿ।

3) ਵਸਤੂਵਾਚਕ ਨਾਂਵ - ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਲੀਆਂ ਜਾਂ ਮਿਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਸਤੂ-ਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ - ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਤੇਲ ਆਦਿ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਕਿਰਿਆਵਾਂ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਚਾਰਟ ਤਖ਼ਤੇ ਤੇ ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨਾਂਵ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਹਿਤ ਦੱਸੇਗੀ। ਆਮ ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿ ਨੂੰ ਇੱਕਠ ਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਚਾਰਟ ਤਖ਼ਤੇ ਤੇ ਲਿਖੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸਤੂਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਿਖਾਏਗੀ ਤੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ

ਵਿਦਿ. ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ ਨਾਂਵ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ ਅਤੇ ਆਮ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਗੇ।

ਵਿਦਿ. ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ

4. ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ - ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਨਾ ਫੜੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ, ਕੇਵਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਕਹਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ - ਖ਼ੁਸ਼ੀ, ਗਮੀ, ਗੁੱਸਾ, ਮਿਠਾਸ, ਬਿਮਾਰੀ, ਪਾਪ ਆਦਿ।

5. ਖਾਸ ਨਾਂਵ - ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪੁਰਖ, ਵਿਅਕਤੀ, ਸਥਾਨ ਆਦਿ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ, ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ - ਪੰਜਾਬ, ਅਕਾਸ਼, ਸੂਰਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਾਜ-ਮਹਿਲ

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ ਕਿਰਿਆਵਾਂ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਬੋਰਡ ਤੇ ਲਿਖੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇਗੀ, ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਸਮਝਾਏਗੀ।

ਦੁਹਰਾਈ

1. ਨਾਂਵ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
2. ਮੁੰਡਾ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਕਿਹੜੇ ਨਾਂਵ ਹਨ?
3. ਇਕੱਠਵਾਚਕ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
4. ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ?

ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ
ਵਿਦਿ. ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰਟ ਉਪਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ। ਵਿਦਿ. ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ 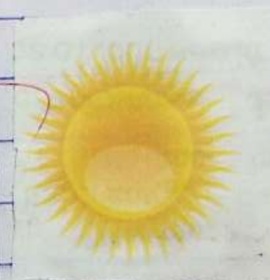 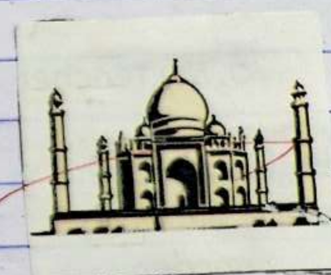

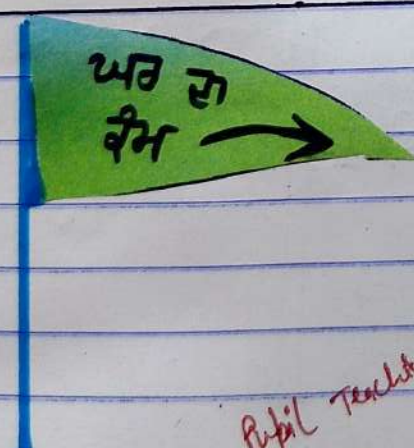

(ੳ) ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੇ ਨਾਂਵ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

Pupil Teacher's work was done
Class was under control

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ – ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ – "ਪਿਆਰੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ"

ਜਮਾਤ – ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ – 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ – 23-9-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ	ਕਲਾਸ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬੈਂਚ, ਕੁਰਸੀ, ਮੇਜ਼, ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ	'ਪਿਆਰੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ' ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਚਾਰਟ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼	1) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ। 2) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ 3) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। 4) ਭਾਸ਼ਾਈ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਅਨੁਮਾਨ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿਆਪਕਾ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲੇਗੀ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਹੈ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਪਰਖ	1. ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? 2. ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ? 3. ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ? 4. ਤੁਸੀਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖੋਗੇ?
ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ	ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਆਪਣੇ ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਬੱਚਿਓ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।
ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿਆਪਕਾ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਚਾਰਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ
ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ_ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ, ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਪਿੰਡੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਟ ਤੋਂ ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ ਦਿਖਾਏਗੀ।
ਮੱਧ ਭਾਗ_ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅੱਠਵੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਘਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਬੁਖਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਮੱਧ ਭਾਗ ਨੂੰ ਲਿਖੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇਗੀ। ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਚਾਰਟ ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਮੱਧ ਭਾਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏਗੀ।
ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ_ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਨਾਮ - ਸਪਨਾ ਰਾਣੀ, ਕਲਾਸ - ਅੱਠਵੀਂ; ਰੋਲ ਨੰ - 10 ਮਿਤੀ - 8/10/25	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਚਾਰਟ ਤੇ ਦਿਖਾਏਗੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਕਾਪੀਆਂ ਚੈੱਕ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣਗੇ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਮੱਧ ਭਾਗ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਦੇਖਣਗੇ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਪੀਆਂ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ

ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ – ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ,
ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ,
ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ,
ਪਿੜੀ।

ਮੱਧ ਭਾਗ – ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ,
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸੱਤਵੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਘਰ ਜਾਇਆ ਸੀ ਬੁਖਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗੀ।

ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ –
ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ
ਨਾਮ – ਸਪਨਾ ਰਾਣੀ,
ਕਲਾਸ – ਸੱਤਵੀਂ;
ਰੋਲ ਨੰਬਰ – 10

ਮਿਤੀ – 8/10/25

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ

ਪ੍ਰ(ੳ). ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਅਸਲੀ ਛਵੀ ਆਰੰਭਿਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਪ੍ਰ(ਅ) ਅਸਲੀ ਛਵੀ ਮੱਧ ਭਾਗ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:

ਬੱਚਿਓ ਘਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਛਵੀ ਅਸਲੀ ਸਾਰ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ ਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਚਿਪਕਾ ਕੇ ਹੀ ਆਉਣਾ ਜੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ- ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ

27

ਜਮਾਤ- ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ- 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ=25-9-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ	ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬੈਂਚ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ	ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼	1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ। 2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। 3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ। 4. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ

ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ – ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਅਰਥ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

	ਸ਼ਬਦ		ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ
1.	ਨਵਾਂ	–	ਪੁਰਾਣਾ
2.	ਵਧੀਆ	–	ਘਟੀਆ
3.	ਸਸਤਾ	–	ਮਹਿੰਗਾ
4.	ਘਰ	–	ਬਾਹਰ
5.	ਆਉਣਾ	–	ਜਾਣਾ
6.	ਰਾਜਾ	–	ਰੰਕ
7.	ਆਦਮੀ	–	ਔਰਤ
8.	ਘਾਟਾ	–	ਵਾਧਾ
9.	ਜਿੱਤ	–	ਹਾਰ
10.	ਦੁਖੀ	–	ਸੁਖੀ
11.	ਚੰਗਾ	–	ਮੰਦਾ
12.	ਠੰਢਾ	–	ਗਰਮ
13.	ਦਿਨ	–	ਰਾਤ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਚਾਰਟ ਵੀ ਦਿਖਾਏਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਚਾਰਟ ਤੇ ਦਿਖਾਏਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਚਾਰਟ ਰਾਹੀਂ ਉਪਵਿਸ਼ਾ ਸਮਝਾਏਗੀ ਤੇ ਲਿਖਾਏਗੀ।

ਵਿਦਿ ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਉੱਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨੂੰ ਧਿਆਨ-ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚਾਰਟ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾਉਣ-ਗੇ।

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ

ਸ਼ਬਦ		ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ
ਨਵਾਂ	-	ਪੁਰਾਣਾ
ਵਧੀਆ	-	ਘਟੀਆ
ਸਸਤਾ	-	ਮਹਿੰਗਾ
ਘਰ	-	ਬਾਹਰ
ਆਉਣਾ	-	ਜਾਣਾ
ਕਾਲਾ	-	ਗੋਰਾ
ਆਦਮੀ	-	ਔਰਤ
ਘਾਟਾ	-	ਵਾਧਾ
ਜਿੱਤ	-	ਹਾਰ
ਦੁਖੀ	-	ਸੁਖੀ
ਚੰਗਾ	-	ਮੰਦਾ
ਠੰਡਾ	-	ਗਰਮ
ਦਿਨ	-	ਰਾਤ

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ:

ਕੁਝ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ:-

1). ਚੰਗਾ =
2). ਸਸਤਾ =
3). ਚਾਚਾ =
4). ਨਵਾਂ =
5). ਇਕ =

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:

ਬੱਚਿਓ ਘਰ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਵੇਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਉਣੇ ਹਨ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 25165
ਵਿਸ਼ਾ = ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ - "ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ" (ਕਵਿਤਾ)

ਜਮਾਤ =
ਸਮਾਂ = 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ = 30-9-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ	ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ -	1). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। 2). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। 3) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। 4) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	1). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ। 2) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਉਣਾ। 3) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਇਕ ਲੈਅ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖਾਉਣਾ। 4). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ 5). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਔਖੇ-ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ.	ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	1). ਬੱਚਿਓ ਆਪਾਂ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ? 2). ਕਵਿਤਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? 3) ਕੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਲੈਅ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ - ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ "ਬੱਚਿਓ! ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਕਵਿਤਾ "ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ" ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਾਂਗੇ।
ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਣ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਚਾਕ' ਬੋਰਡ ਦੀ ਅਤੇ ਚਾਰਟ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ 'ਕਵਿਤਾ' 'ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ' ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ
ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਕਵੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 'ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ' ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਵਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿ. ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।	ਪ੍ਰਸੰਗ : ਇਹ ਕਾਵਿ-ਟੋਟਾ ੯ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦੁਆਰਾ ਕਵਿਤਾ "ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ" ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ : ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਤੇਰੀ ਜੈ ਹੋਵੇ ਜੈ- ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਤੇਰੀ ਮਾਣ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਹਾਣੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ।
(ੳ) ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ, ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਅਣਖ ਤੇਰੀ ਦੀ ਲੰਮੀ ਗਾਥਾ ਜੈ ਭਾਰਤ, ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ।	ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ: ਫ਼ਨਾ - ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਗਾਥਾ - ਕਹਾਣੀ, ਅਣਖ - ਮਾਣ ਪ੍ਰਸੰਗ - ਇਹ ਕਾਵਿ-ਟੋਟਾ 'ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ 'ਵਿੱਚ ਦਰਜ' ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ' ਦੁਆਰਾ ਕਵਿਤਾ ' ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ' ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਆਖਿਆ - ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਤੇਰੀ ਜੈ ਹੋਵੇ ਤੇਰੀ ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਤੇਰੀ ਮਾਣ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਹਾਣੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ। ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਸੰਗ - ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	

(ੳ) ਨਦੀ ਪਾਣੀ ਤੇਰੀ, ਤੇਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੇਰੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਛਾਤ ਸੁਹਾਏ ਗਜਪੁਤਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਪਿਆਸਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਮੁੜਿਆ, ਧਾਰ ਦੇ ਸਾਰ ਸਿਦਕਾਂ ਜੈ ਭਾਰਤ – ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ।	ਵਿਆਖਿਆ – ਇਹ ਕਥਨ ਪਰਾਹੁਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਤੇਰੀ ਨਦੀ ਦੀ ਪਾਣੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਉਸ ਅਜਿਹੇ ਸਨ। ਜੋ ਬਾਗ ਨਮਸਕਾਰੀ ਪਿਆਸ ਰਹਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਜਲਾ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਦੇ ਬਾਪਸ ਮੁੜਿਆ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ, ਤੇਰੀ ਸਦਾ ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤਕ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸੁਣਨਗੇ।	ਵਿਆਖਿਆ :- ਇਹ ਕਥਨ ਪਰਾਹੁਣੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਤੇਰੀ ਨਦੀ ਦੀ ਪਾਣੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਉਸ ਅਜਿਹੇ ਸਨ। ਜੋ ਬਾਗ ਨਮਸਕਾਰੀ। ਪਿਆਸ ਰਹਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਜਲਾ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਦੇ ਬਾਪਸ ਮੁੜਿਆ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਰਤ, ਤੇਰੀ ਸਦਾ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇ।
(ਅ)- ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਤੇਰੇ ਦੀ ਲੱਜ ਵੀ ਅਮਰ ਕਹਾਣੀ, 'ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ' ਤੇਰੇ ਲੱਗ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦਿਖਾਈ।	ਵਿਆਖਿਆ – ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅੱਜ ਵੀ ਅਮਰ ਹੈ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	ਵਿਆਖਿਆ – ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅੱਜ ਵੀ ਅਮਰ ਹੈ
(ਸ)- 'ਫ਼ਰਜ਼ਪਤ' ਜਿਹੇ ਵੀਰ ਗਏ, ਤੇਰੀ ਫ਼ਰਜ਼-ਪਤ ਦੇ ਰਾਜੇ, ਜਿਹਾ ਅਤੇ 'ਪ੍ਰਤਾਪ' ਤੇਰੇ ਨੇ ਇੱਕੋ ਸੂਰਮੀ ਜਾ ਕੇ	ਵਿਆਖਿਆ – ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ, ਫ਼ਰਜ਼ਪਤ ਗਏ ਵਰਗੇ ਜਾਨ ਵਾਰ ਦੇ ਅਣਖ ਦੇ ਰਾਖੇ ਵੀਰ ਗਏ। ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	

ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਚਰਖਿਆਂ ਤੇ ਬੈਠੀ ਤਸਵੀਰ ਪਾਈ ਜਾਵੇ. ਜੈ ਭਾਰਤ, ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ।	ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਮਹਾਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਤੇਰੀ ਸਦਾ ਜੈ- ਜੈ ਕਾਰ ਰਹੇ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਵਿਆਖਿਆ: ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਹੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ; ਤੇਰਾ ਤਰ- ਪਤ ਗਏ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹਾਰ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਗਲੇ ਪਾਏ ਗਏ। ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਮਹਾਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ ⇒ ਪ੍ਰ:1). ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿਸ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ?
ਪ੍ਰ:2). ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸੇ ਤੇ ਗਲ ਪਾ ਕੇ ਕੌਣ ਸੁੱਤਿਆ ਸੀ?
ਪ੍ਰ3). ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਲ ਕੇ ਕੌਣ ਲੜੀ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ⇒ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ "ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ" ਕਵਿਤਾ ਘਰੋਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: ੨੫੧੬੫ — ਜਮਾਤ - ਨੌਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ — ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ

ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ - <u>ਸ਼ਬਦ-ਬੋਧ</u> ਅਤੇ <u>ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ</u> — ਮਿਤੀ - ੨੬-੧-੨੫

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ	ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਤੇ ਮਾਰਕਰ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ	ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼	(1) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ। (2) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਬਦ-ਬੋਧ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ:	(1) ਬੱਚਿਓ। ਸ਼ਬਦ-ਬੋਧ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? (2) ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਬੱਚਿਓ ਅੱਜ ਅਸੀਂ "ਸ਼ਬਦ-ਬੋਧ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ" ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।
ਵਿਧੀ -	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ / ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ
ਸ਼ਬਦ- ਬੋਧ : ਵਿਆਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰੇਣੀ ਵੰਡ, ਰਚਨਾ, ਰੂਪਾਂਤਰ ਅਤੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਬੋਧ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਬੋਧ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗਾ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ਼ਬਦ-ਬੋਧ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।	
ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ : 1.) ਨਾਂਵ 2.) ਪੜਨਾਂਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ 2.) ਕਿਰਿਆ 3.) ਕਿਰਿਆ- 4.) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ 5.) ਸੰਬੰਧਕ ਯੋਜਕ 6.) ਵਿਸਮਕ 7.) 8.)	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।	
ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ : ਸ਼ਬਦ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਛੋਟੀ-ਤੋਂ-ਛੋਟੀ ਅਰਥ-ਯੁਕਤ ਇਕਾਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ-ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗਾ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣਗੇ।	

ਜੋ ਅੱਠ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ:- 1.) ਬੱਚਾ ਨਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2.) ਉਹ ਸੋਹਣਾ ਵਿੱਚ ਨਰ ਨੇ ਹਨ। 3.) ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਸੋਫ਼ੇ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ।	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣਗੇ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ ⇒ 1). ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਕਿੰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
2). ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ⇒ ਬੱਚਿਓ ਘਰ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਬਦ-ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਜੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: = 24164 | ਜਮਾਤ - ਨੌਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ | ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ

ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ - ਵਾਕ | ਮਿਤੀ - 27-9-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ: ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ: ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼: ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
1.) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਮਝ-ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼:
2.) ਉਪਵਿਸ਼ਾ "ਵਾਕ" ਬਾਰੇ - ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ:
1.) ਬੱਚਿਓ! ~~ਵਿਆਕਰਨ ਤੇ ਅਤੇ ਬਾਰਬਰ~~ ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ?
2.) ਵਾਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ।

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ: ਵਿਦਿ. ਅਧਿਆਪਕ ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ " ਵਾਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ " ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਧੀ: ਵਿਦਿ. ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਚਾਰਟ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ " " ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਚਨ

	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ / ਬੋਰਡ - ਚਾਰਟ
ਇਕਵਚਨ: ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਜੀਵ, ਵਸਤੂ, ਸਥਾਨ ਆਦਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਇਕਵਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਵਚਨ' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਕਿਤਾਬ: ਕਿਤਾਬਾਂ ਮਤਾ - ਮਤਾਵਾਂ ਕਾਪੀ - ਕਾਪੀਆਂ ਪੱਤਾ - ਪੱਤੇ ਘੋੜਾ - ਘੋੜੇ ਮੁੰਡਾ - ਮੁੰਡੇ ਮੋਰ - ਮੋਰਨੀਆਂ ਹਵਾ - ਹਵਾਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾ - ਵਿਸ਼ੇ ਕਵਿਤਾ - ਕਵਿਤਾਵਾਂ
ਬਹੁਵਚਨ: ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੀਵਾਂ, ਵਸਤੂਆਂ, ਸਥਾਨਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਬਹੁਵਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ:- 1) ਮੁੰਡਾ ਖੇਡਦਾ ਹੈ। 2) ਮੁੰਡੇ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਕ ਵਿੱਚ "ਖੇਡਦਾ" ਸ਼ਬਦ ਇਕਵਚਨ ਅਤੇ "ਖੇਡਦੇ" ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਵਚਨ ਕਿਰਿਆ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ "ਇਕਵਚਨ" ਅਤੇ "ਬਹੁਵਚਨ" ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ ⟹ ਵਚਨ ਬਦਲੋ:-
1) ਮੁੰਡਾ – ਮਾਤਾ -
2) ਕਿਤਾਬ = ਵਿਸ਼ਾ =

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ⟹ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵਚਨ ਬਦਲੋ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ. = 25165 — ਜਮਾਤ = ਨੌਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ: ਪੰਜਾਬੀ — ਸਮਾਂ = 40 ਮਿੰਟ

ਉਪ-ਵਿਸ਼ਾ: ਕਾਲ ਭੇਦ — ਮਿਤੀ = 29-9-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ: ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਡਸਟਰ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ: ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼: ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼: ਉਪਵਿਸ਼ਾ "ਕਾਲ-ਭੇਦ" ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ:
1) ਕਾਲ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
2) ਕਾਲ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ: ਅਧਿਆਪਕ ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ "ਕਾਲ-ਭੇਦ" ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਧੀ: ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਉੱਤਰਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ / ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ
ਕਾਲ:- ਵਿਆਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭੂਤ-ਕਾਲ:- ਜੋ ਸਮਾਂ ਜੋ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿ. ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਗੇ।	ਜੋ ਸਮਾਂ ਜੋ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਭੂਤ ਕਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭੂਤ ਕਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :- ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਸਕੂਲ ਗਈ।	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭੂਤਕਾਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਗੇ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਭਵਿੱਖ-ਕਾਲ = ਉਹ ਸਮਾਂ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਭਵਿੱਖਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ - 1. ਮੈਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਵਾਂਗੀ।
1) ਭਵਿੱਖ ਕਾਲ :- ਉਹ ਸਮਾਂ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :- ਮੈਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਵਾਂਗੀ। 1)			
ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ :- ਉਹ ਸਮਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹਾਂ। 1)	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣਗੇ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ = ਜੋ ਸਮਾਂ ਜੋ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ - ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰ 1). ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ
ਬੀਤ ਗਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਕੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

2). ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣ

3). ਭੂਤ ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ

ਘੱਟਿਤ, ਰੋਕ ਘਰ
ਤੇ ਤੁਸੀ ਕਾਲ
ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ
ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ [illegible]
ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ
ਹੈ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ = ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ- ਜੀਅ ਕਰੇ (ਕਵਿਤਾ)

44

ਜਮਾਤ - ਅਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ = 35-40 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ = 1-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ : ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ- ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ: ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ : (i) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(ii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ : ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਜੀਅ ਕਰੇ' ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ : (i) ਧਰਤੀ ਵੇਖਣੀ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਦੂਜਿਆਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਕੈਸੇ?
(ii) ਧਰਤੀ ਤੇ ਹਰਿਆਲੀ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਹੈ?
(iii) 'ਜੀਅ-ਕਰੇ' ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ : ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ 'ਜੀਅ ਕਰੇ' ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ
" ਜੀਅ ਕਰੇ " ਮੈਂ ਬਿਰਖ ਬਣ ਜਾਵਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਹਰਿਆਵਲ ਦੇਵਾਂ, ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਸਜਾਵਾਂ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਰਸ ਭਰਿਆ ਸੰਦੇਸ਼ ਹਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਵਾਂ ਚੰਪਾਦਾਰ ਪਾਣੀ ਹੋਵਾਂ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਰੁਸ਼ਕਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਖਾਂ ਸਾਰ ਪੁਗਾਵਾਂ, ਕਿਣ- ਮਿਣ ਬਰਸ, ਸੰਘਣਾ, ਮੈਂ ਹਰ-ਹਰ ਤੇ ਜਾਵਾਂ; ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ। ਜੀਅ ਕਰੇ ਮੈਂ ਤਰੀ ਬਣਾਂ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨੀਰ ਪਿਲਾਵਾਂ। ਸਹਿਰ, ਮਸਾਲ ਤੱਕ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ਨਦੀ ਬਣਾਂ ਤੇ ਵੰਡਣਾਂ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਖਿਚ ਦੇ ਮੈਂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਕਿ " ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵ ਦੱਸਦੇ ਉਸਦਾ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਰੁੱਖ ਬਣ ਜਾਵੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹਰਿਆਵਲ ਦੇਵੇ; ਸਭ ਨੂੰ ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਦੇਵੇ, ਉਸਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਤੇ ਪੰਛੀ ਵੀ ਆਲ੍ਹਣੇ ਬਣਾਉਣ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਹਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਵੇ। ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁੱਖ ਬਣਕੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰੇ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਜਾਣਉ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਖਾਣਾਂ ਸਾਰ ਪੁਗਾਵੇ; ਸੀਤ ਬਰਸਾਵੇ, ਸੀਤ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹਰ-ਭਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਨੂੰ ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਦੇਵੇ ਤੇ ਤਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਵੇ। ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਵੀ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਣਗੇ।	ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨੀਰ - ਪਾਣੀ ਗਟਾਰਾ - ਚਿੜੀ ਬਿਰਖ - ਦਰੱਖਤ ਹਰਿਆਵਲ - ਹਰਾ ਸੰਦੇਸ਼ - [illegible], ਚੰਪਾਦਾਰ - ਚਿਰ ਪੁਰਾਣ ਤੋਂ। ਰੁਸ਼ਕਾਂ - ਦਰਾਰ ਕਿਣਮਿਣ - ਥੋੜਾ ਮੀਂਹ ਸੰਘਣਾ - ਮੀਂਹ

ਜਦੋਂ ਆਖੀ ਉੱਡ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਰੀਂ ਘਰ ਜਾਵਾਂ।	ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਰੀ ਘਰ ਜੋ ਪਿੰਡ, ਅਤੇ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿ-ਰਹਿ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੱਬ ਧੰਨਵਾਦ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੇਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ। ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	ਜੀਅ ਕਰੇ

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ

ੳ. ਕਵੀ ਕੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਅ. ਕਵੀ ਤਾਰੀ ਕਿਉਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ੲ. ਕਵੀ ਤਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਕਵਿਤਾ "ਜੀਅ ਕਰੇ" ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਔਖੇ-ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।

— Class was under control

— B.B. writing was done

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: ੨੫੧੬੫ — ਜਮਾਤ - ਛੇਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ = ਪੰਜਾਬੀ — ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ

ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ = ਵਿਸਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ — ਮਿਤੀ - 3-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ: ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ: ਵਿਸਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ :
1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ : ਵਿਸਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ :
1. ਵਿਸਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
2. ਇੱਕ ਵਾਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ : ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ "ਵਿਸਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ" ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ : ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ: ਬੋਲਣ ਵੇਲੇ ਜੋ ਉਤਰਾਅ, ਚੜ੍ਹਾਅ ਤੇ ਠਹਿਰਾਅ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੋਏ, ਵਿਸ਼ਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਵੇਲੇ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਜਾਂਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ - ਡੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰ ਵਿਸਮਿਕ ਪੁੱਠੇ ਕਾਮੇ ਇਕਹਿਰੀ ਦੁਹਿਰੀ ਛੁੱਟ-ਮਰੋ ਜੋੜਨੀ
(i) ਡੰਡੀ (।) - ਪੂਰਨ ਵਿਰਾਮ ਜਾਂ ਠਹਿਰਾਅ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਡੰਡੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ ਅਤੇ ਸੁਣਨਗੇ।	
(2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ (?) - ਜਿਸ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਗਾਇਆ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਗੇ।	
(3) ਵਿਸਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ (!) - ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ, ਗਮੀ, ਹੈਰਾਨੀ, ਡਰ, ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਕ ਪਿੱਛੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਮਿਕ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।		

4). ਕਾਮਾ (,) ਅਲਪ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਠਹਿਰਾਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (5) ਬਿੰਦੀ ਕਾਮਾ (;) - ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਠਹਿਰਾਅ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਲਈ ਬਿੰਦੀ-ਕਾਮਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (6) ਪੁੱਠੇ ਕਾਮੇ ("") ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਜਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪੁੱਠੇ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (7) ਦੁਬਿੰਦੀ (:) - ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ, ਵਾਕਾਂਸ਼ ਜਾਂ ਉਪਵਾਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਵੰਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਬਿੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ: (8) ਦੁਬਿੰਦੀ ਡੈਸ਼ (:—) - ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਗਪਗ ਦੁਬਿੰਦੀ (ੳ, ਅ, ੲ) ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ। ਜੋੜਨੀ = ਜੋੜਨੀ ਦਾ ਅਰਥ - ਜੋੜਨ-ਵਾਲੀ। ਛੁੱਟ-ਮਰੋੜੀ - ਕਾਮੇ ਵਾਂਗ ਹੈ।	ਵਿ. ਅ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਮਾ, ਬਿੰਦੀ-ਕਾਮਾ, ਪੁੱਠੇ ਕਾਮਾ, ਦੁਬਿੰਦੀ, ਦੁਬਿੰਦੀ-ਡੈਸ਼, ਜੋੜਨੀ, ਛੁੱਟ-ਮਰੋੜੀ, ਡੈਸ਼, ਬਿੰਦੀ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖਣਗੇ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ

1) ਵਿਸ਼ਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
2). ਡੰਡੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਿੱਥੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
3). ਜੋੜਨੀ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਬੱਚਿਓ ਘਰੋਂ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ = ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ: (ਕਿਰਿਆ)

ਜਮਾਤ - ਛੇਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ: 7-10-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ : ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਮਾਰਕਰ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ : ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ : (1) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(2) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ : ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ : (1) ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ?
(2) ਕਿਰਿਆ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਦੱਸੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ : ਅਖੀਰਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟਜਨਕ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਅੱਜ ਅਸੀਂ "ਕਿਰਿਆ" ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ : ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ ਤੇ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ :- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਕਾਲ ਸਹਿਤ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਵਿਆਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ 'ਕਿਰਿਆ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ - ਪੀਂਦਾ, ਪੀਤਾ, ਪੀਵੇਗਾ ਆਦਿ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹੋਣ, ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਕਾਲ ਸਹਿਤ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਵਿਆਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ 'ਕਿਰਿਆ' ਆਖਦੇ ਹਨ।

(i) ਅਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ : ਜਿਹੜੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਅਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਜਿਵੇਂ: ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ii) ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ : ਜਿਹੜੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਸਹਿਤ ਵਾਪਰੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ- ਕੁੜੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਰੋਟੀ ਪਕਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮ ਸਹਿਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਕੇ ਨੋਟਿਸ ਕਰਨ ਗੇ।	1. ਅਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ → ਜਿਹੜੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਅਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ ਕਹਿ 2. ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ → ਜਿਹੜੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਸਹਿਤ ਵਾਪਰੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ ਆਖਦੇ ਹਨ।

{ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ}

(i) ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
(ii) ਕਿਰਿਆ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
(iii) ਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ?

{ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ}

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖ ਕੇ ਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24165
ਵਿਸ਼ਾ = ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ = ਪੰਜਾਬ (ਕਵਿਤਾ)

ਜਮਾਤ- ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ = 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ = 8-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ	ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬਲੈਕ- ਬੋਰਡ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ	ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।
ਸਧਾਰਨ - ਉਦੇਸ਼	(i) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। (ii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਸੁਰ, ਤਾਲ ਤੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਖਾਉਣਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਪੰਜਾਬ' ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ- ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ:	1. ਸਾਡੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਰਾਜ ਹਨ? 2. '24 ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ? 3. ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋ? 4. ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸੋ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ:	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਬੱਚਿਓ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ 'ਪੰਜਾਬ' ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ- ਵਸਤੂ

ਪੰਜਾਬ ਕਰਾਂ ਕੀ ਸਿਫ਼ਤ ਤੇਰੀ, ਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਸਭ ਸਮਾਨ ਤਿਰੇ, ਜਲ; ਪੌਣ ਤਿਰਾ, ਹਰਿਔਲ ਤਿਰੀ ਦਰਿਆ, ਪ੍ਰਬਤ ਮੈਦਾਨ ਤੇਰੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਤ੍ਰ ਤਿਰਾ, ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਤ੍ਰ ਹਿਮਾਲਾ ਦਾ, ਮੋਢੇ ਤੇ ਚਾਦਰ ਹਿਮਾਲਾ ਦਾ, ਸੀਨੇ ਚ ਸੋਮੇ ਜਵਾਨੀ ਦਾ, ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਬਰਫ਼ੀ ਜਮਨਾ ਦੀ, ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਪਤਨ ਅਟਕ ਦਾ ਹੈ, ਪਿਛਵਾੜੇ ਦਰਿ ਦਰਾੜਾਂ ਦਾ ਫ਼ੌਜੀ ਛੌਣੀ ਤੇਰ ਦਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਣਖੀ ਬਰਕਤ ਨੂੰ ਦਾਂਗ ਉੱਤਰ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਦੌਰ ਫ਼ਗਾਈ ਹੈ, ਚਾਂਦੀ ਦਲ ਕੇ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੋਨਾ ਬਣਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਸੁੰਦਰ, ਬਾਂਕੇ ਜਿਹਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਗਰਮੀ ਹੈਂ ਤੂੰ ਪਾਲਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਕਈ ਰਿਚਕਾਵਾਂ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਸੁੰਦਰ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਹੈਂ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ
ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰੇਗੀ।	ਬੱਚੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਪੰਜਾਬ ਕਰਾਂ ਕਿ ਸਿਫ਼ਤ ਤੇਰੀ ਪੰਜਾਬ - ਕਵਿਤਾ ਲੇਖਕ - ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ
ਪ੍ਰ.(1). ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ?	ਉ: ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ	ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਣਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਪ੍ਰ: ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?	ਉ: ਕਣਕਾਂ ਤੋਂ।	
ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਉੱਪਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੱਸੇਗੀ?	ਬੱਚੇ ਇਸਨੂੰ ਕਾਪੀ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ ਹੈ।

ਜੇਬਰ ਨੂੰ ਫੂਕਰ ਜਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤੇਲਾਂ ਨੂੰ ਸਟਰ ਨਿਗਲਦੀ ਹੈ। ਪੱਕਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੁ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਤੇ ਮਿੱਠ-ਮਿੱਠ ਕਾਲੀ ਹੈ। ਜਿਆਂ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ ਢੁੱਕਦੇ ਨੇ, ਜੇਬਰ ਮੱਤੀਆਂ ਸੁਟਿਆਗ ਏ, ਜਦ ਪਾਣ ਕਪਾਹੀ ਭਰੀ ਵਿਚਤਰ ਪਾਸਰਗਾਂ	ਪ੍ਰ: ਜੇਬਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ('ਘਾਤ ਔਖਾ') ਪ੍ਰ: ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਲੋਕ-ਨਾਚ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?	ਉੱ:- ਜਹਾਜ਼ੀ। ਉੱਤਰ- ਗਿੱਧਾ।	ਜੇਬਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜਹਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਲੋਕ ਨਾਚ = ਗਿੱਧਾ ਅਤੇ ਭੰਗੜਾ ਹੈ।

{ਸੰਖੇਪ ਦੁਹਰਾਈ} ਪ੍ਰ. 1. 'ਪੰਜਾਬ' ਕਵਿਤਾ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ?
ਪ੍ਰ. 2. ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ਪ੍ਰ. 3. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੌਸਮ ਕਿਵੇਂ ਜਿਹਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?

{ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ} ਪ੍ਰ. ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੋ?
ਪ੍ਰ. ਸਾਰ ਯਾਦ ਕਰੋ?

Teaching was done
-P.K

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ

ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 14-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ : ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ : ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ : 1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ-ਰੁਚੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ : ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ : ਪ੍ਰ. ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਲੇਖਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਪ੍ਰ. ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ : ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਆਖੇ ਅਸੀਂ "ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ
ਉੱਘੇ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਕਲਾ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਦੇ ਜਾਣੇ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਜੀ ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਲੋਕਾਂ ਤੇ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ.. ਵਿਆਖਿਆਸਹਿਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਰਾਜ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਖਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਤੇ ਤਮਾਸ਼ੀ ਸੋਚ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	
ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਜਨਮ: 2 ਫ਼ਰਵਰੀ 1909 ਈ. ਨੂੰ ਸ. ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਘਰ ਹੋਇਆ; ਪਿੰਡ ਬੋਦਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ। ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਜੀ ਨੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣਾ ਸਮਾਨ, ਚਰਖਾ, ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾ ਕੇ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।	ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੇ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	

ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਫ਼ਰਵਰੀ 1909 ਈ: ਵਿਚ ਸ. ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਪਿੰਡ. ਬੋਦਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ। ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ:

1. ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ?
2. ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ?
3. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ : 24164

ਵਿਸ਼ਾ : ਪੰਜਾਬੀ

ਜਮਾਤ : ਅੱਠਵੀਂ

ਸਮਾਂ : 35 ਮਿੰਟ

ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ : ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ

ਮਿਤੀ : 15-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ	ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਮਾਰਕਰ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ:	ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼	1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। 2. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ' ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	1. ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ? 2. ਆਕਸੀਜਨ ਸਾਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? 3. ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਲਾਭ ਹਨ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ:	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਦੱਸੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ 'ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ' ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।
ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ, ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪਾਠ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਭੂਮਿਕਾ : ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰੁੱਖਾਂ ਹੀ ਧਰਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	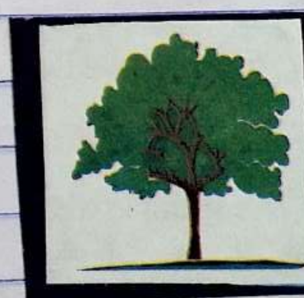

ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ : (i) ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ- ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਮਾਰਤੀ ਲੱਕੜੀ ਇਹਨਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ii) ਵਰਖਾ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ – ਰੁੱਖ ਵਰਖਾ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਮਦਦਗਾਰ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰੁੱਖ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਖਾ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (iii) ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਹਾਈ- ਰੁੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (iv) ਭੋਜਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ – ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਦਾਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਸਭ ਸਾਨੂੰ ਪੌਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਦੱਸਦੀ ਹੋਈ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਏਗੀ। ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਈ ਹੈ?	ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ। ਵਿਦਿ- ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਸੰਗੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	

ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਲਾਭ ਹਨ-
1. ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਵਰਖਾ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ, ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਹਾਈ, ਭੋਜਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ।

Voice was audible
overall Teaching w[illegible]

ਅੰਤਿਮ-ਦੁਹਰਾਈ:

1. ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਚ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?
2. ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜ ਲਾਭ ਦੱਸੋ?
3. ਰੁੱਖ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਘਰ ਤੋਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖ ਕੇ ਆਉਣਗੇ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: ੨੫੧੬੫
ਵਿਸ਼ਾ – ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ-ਵਿਸ਼ਾ – ਪੜਨਾਂਵ

ਜਮਾਤ – ਸੱਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ – 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ – 16-10-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ : ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਬਲੈਕ- ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ

ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ : ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ : ① ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
② ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
③ ਆਮ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ : 'ਪੜਨਾਂਵ' ਬਾਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ: 1) ਨਾਂਵ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
2) ਨਾਂਵ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ: ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਬੱਚਿਓ ਅੱਜ ਅਸੀਂ "ਪੜਨਾਂਵ" ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ
ਪੜਨਾਂਵ => ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ; ਉਸਨੂੰ ਪੜਨਾਂਵ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ - ਮੈਂ, ਅਸੀਂ, ਤੁਸੀਂ, ਉਹ। ਪੜਨਾਂਵ 6 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜਨਾਂਵ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜਨਾਂਵ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
1. ਪੁਰਖ ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਖਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ- ਮੈਂ, ਤੁਸੀਂ, ਉਹ ਆਦਿ। 2. ਨਿੱਜ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨਾਂਵ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਨਿੱਜ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ-	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਤੇ ਲਿਖੀ ਤਕਾਂ ਸਮਝਣਗੇ।	ਪੜਨਾਂਵ 6 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ- 1. ਪੁਰਖ ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ 2. ਨਿੱਜਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ 3. ਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ
3. ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਜਿਹੜੇ - ਪੜਨਾਂਵ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਉਸਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 4. ਅਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ => ਜਿਹੜਾ ਪੜਨਾਂਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਥਾਨ, ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨਿੱਜ-ਵਾਚਕ, ਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ।		

ਆਦਿ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। 5. ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ – ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜੋ ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ, ਨੂੰ ਸੰਬੰਧ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। 6. ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ – ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।	4. ਅਨਿਸ਼ਚਤਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ 5. ਸੰਬੰਧਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ 6. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ

ਪ੍ਰ. 1). ਪੜਨਾਂਵ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ਪ੍ਰ. 2). ਪੁਰਖ ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੱਸੋ?
ਪ੍ਰ. 3). ਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?
ਪ੍ਰ. 4). ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਵਾਚਕ ਪੜਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜਨਾਂਵ ਦਾ ਚਾਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ।

B.B. writing was good

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 25165
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ

ਜਮਾਤ - ਅਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 17-10-25

ਸਧਾਰਣ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ- ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ - ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਣ ਉਦੇਸ਼ - (ੳ) ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(ਅ) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
(ੲ) ਸ਼ੁੱਧ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਖਾਉਣਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ "ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ" ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ - (1) ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ?
(2) ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
(3) ਚਾਚਾ ਨਹਿਰੂ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
(4) ਤੁਸੀਂ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਬੱਚਿਓ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ 'ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ' ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ - ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਵਿਸ਼ਾ- ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਕਾਲਾ- ਤਖ਼ਤਾ
ਜਾਣ-ਪਛਾਣ: ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਚਾਚਾ ਨਹਿਰੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਦਿਨ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ
ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ: ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਅਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਚਾਚਾ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।		ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਜਨਮ - 14 ਨਵੰਬਰ, 1889 ਈ: ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ।
ਜਨਮ ਤੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ: ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਜਨਮ 14 ਨਵੰਬਰ 1889 ਈ। ਨੂੰ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਚ ਉੱਘੇ ਵਕੀਲ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪੰਡਿਤ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਆਪਜੀਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬੜੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ - ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ, ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ।	ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ: ਉੱਘੇ ਵਕੀਲ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪੰਡਿਤ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ -

ਅਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ :- 1920 ਈ। ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ ਚਲਾਇਆ ਤਾਂ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। 1930 ਈ। ਵਿੱਚ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਆਪ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵੀ ਗਏ। ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ।	ਵਿਦਿ. ਗਤਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਬਾਰੇ ਦੱਸਾਂਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਅਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਚ ਹਿੱਸਾ 1920 ਵਿੱਚ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।
ਮੌਤ :- ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 17 ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। 27 ਮਈ, 1964 ਈ। ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਰੁਕਣ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ।	ਵਿਦਿ. ਗਤਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਾਂਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਗੇ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਮੌਤ - 27 ਮਈ, 1964 ਈ। ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਰੁਕਣ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਗਏ।

ਮੁਲਾਂਕਣ - ਦੁਹਰਾਈ

ਪ੍ਰ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੌਣ ਸਨ?

ਪ੍ਰ. 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਬੱਚਿਓ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਤੋਂ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ?

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24165
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਦਰਜੀ (ਕਹਾਣੀ)

ਜਮਾਤ - ਛੇਵੀਂ
ਸਮਾਂ = 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 18-10-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ : ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਝਾੜਨ ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ : ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ : ੳ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ।
ਅ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਗਿਆਨ-ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ : ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਵਿਸ਼ਾ 'ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਦਰਜੀ' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ :- 1. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਹੋ?
2. ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ?
3. ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ : ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਾਥੀ ਤੇ ਦਰਜੀ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ
ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਹਾਥੀ ਸੀ। ਸਿਪਾਹੀ ਰੋਜ਼ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਤੇ ਨਹਾਉਣ ਨਦੀ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਜੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਹਾਥੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਦਰਜੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਦਰਜੀ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ.. ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਆਰੰਭ ਵਿਸਤਾਰਿਆ ਵਿੱਚ ਗੱਲੀ ਕਰੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਨਦੀ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ,

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦ. ਅਧਿ.	ਵਿਦਿਆਰਥੀ	ਬੋਰਡ
ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਰਜ਼ੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਖਿਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਥੀ ਨੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਸੁੰਡ ਦਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਦਰਜ਼ੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸੁੰਡ ਵਿੱਚ ਸੂਈ ਚੁਭੋ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ। ਹਾਥੀ ਨਦੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੁੰਡ ਵਿੱਚ ਚਿੱਕੜ ਭਰ ਲਿਆ-ਇਆ। ਚਿੱਕੜ ਹਾਥੀ ਨੇ ਦਰਜ਼ੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੂਰਖਤਾ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਪਛਤਾਉਣ ਲੱਗਾ।	ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਕਹਾਣੀ ਹਾਵ ਭਾਵ-ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਰਜ਼ੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਗੁੱਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਿੱਚ ਸੂਈ ਚੁਭੋ ਦਿੱਤੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀ ਨਦੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸੁੰਡ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਦਰਜ਼ੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਦਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸੂਟ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਸਿੱਖਿਆ = ਅਦਲੇ ਦਾ ਬਦਲਾ
ਸਿੱਖਿਆ: ਅਦਲੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਜਾਂ ਜੈਸਾ ਕਰੋਗੇ, ਵੈਸਾ ਭਰੋਗੇ।	ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	

Fair

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ

1. ਹਾਥੀ ਕਿਸ ਕੋਲ ਸੀ?
2. ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸਦੀ ਦੁਕਾਨ ਆਉਂਦੀ ਸੀ?
3. ਹਾਥੀ ਨੇ ਦਰਜ਼ੀ ਕੋਲੋਂ ਬਦਲਾ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਸੀ ਕੀਤਾ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਚੈੱਕ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰੇਗੀ।

– Class was under Control

ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ – ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ – ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਲਾਭ-ਹਾਨੀਆਂ

ਜਮਾਤ – ਸਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ – 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ – 19-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ: ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਾਂਸਟਰ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼-ਸਮੱਗਰੀ: ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼:
1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼: ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ '<u>ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੇ ਹਾਨੀਆਂ</u>' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ:
1. ਤੁਹਾਡੀ ਘੜੀ ਕਿਹੜੀ ਜਿਹੀ ਜਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ?
2. ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਹਨ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ: ਬੱਚਿਓ ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ-ਹਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਭੂਮਿਕਾ: ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਹਰ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਟੈਲੀ+ਵਿਜ਼ਨ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਟੈਲੀ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ।	ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	<u>ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ</u>: ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਟੈਲੀ + ਵਿਜ਼ਨ। ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ - ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਅਰਥ ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ,

ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਘਰ ਬੈਠ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ। **ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ :** ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਰਾਹੀਂ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਫਿਲਮਾਂ, ਗੀਤ, ਨਾਚ, ਨਾਟਕ, ਫੈਸ਼ਨ ਆਦਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। **ਲਾਭ :** ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ : ਖ਼ਬਰਾਂ - ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ; ਮੈਚ ਆਦਿ ਦੇਖਕੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ੳ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੋਮਾ (ਅ) ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ੲ) ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ **ਹਾਨੀਆਂ :** (ੳ) ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ (ਅ) ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਹਮਲਾ (ੲ) ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਨੂੰ ਧਿਆਨ-ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਲਾਭ 1. ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੋਮਾ। 2. ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 3. ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹਾਨੀਆਂ 1. ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ 2. ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਹਮਲਾ 3. ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਸਾਰ-ਅੰਸ਼ : ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਅਦਭੁਤ ਕਾਢ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ-ਪਰਚਾਵੇ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ

ਪ੍ਰ(1). ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
ਪ੍ਰ(2). ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਦੱਸੋ?
ਪ੍ਰ(3) ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹਾਨੀਆਂ ਦੱਸੋ?
ਪ੍ਰ(4). ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਜੋਲ ਕਿਉਂ ਘਟਿਆ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ-ਹਾਨੀਆਂ ਘਰੋਂ ਲਿਖਕੇ ਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ : ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ : ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ; ਚਾਰਟ ਆਦਿ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ : (1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ।
(2) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
(3) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ : ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ '26 ਜਨਵਰੀ' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ : (1) ਭਾਰਤ ਕਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ?
(2) 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ ਸੀ?
(3) ਛੱਬੀ ਜਨਵਰੀ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ : ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰੇਗੀ ਅੱਜ 'ਛੱਬੀ ਜਨਵਰੀ' ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵ : 26 ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ 31 ਦਸੰਬਰ 1929 ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਬੀ ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨੂੰ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵ ਸਥਾਨ = 31 ਦਸੰਬਰ, 1929 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ

ਇੱਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ. ਨਾਲ ਹੀ 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਗਣ-ਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ : 15 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। **26 ਜਨਵਰੀ**, 1950 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਗਣ ਰਾਜ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ, ਲਿਖਣ, ਤੁਰਨ-ਫਿਰਨ; ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਝਲਕਾਂ : ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 26 ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਦਿਨ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਭਰਿਆ ਦਿਨ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਤਿੰਨਾਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਤੋਂ ਸਲਾਮੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਫੌਜ, ਪੁਲਿਸ; ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਧਿਆਨ ਤੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।
ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਝਲਕਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੋ।

15 ਅਗਸਤ, 1947 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ 26-ਜਨਵਰੀ 1950 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ।

ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਜਲੂਸ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੱਬੀ ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਇਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਨ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਥਾਂ-ਥਾਂ ਜਲੂਸ ਤੇ ਸਮਾਗਮ - ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਲੂਸ ਕੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ:

ਪ੍ਰ(1). ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿੱਥੇ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਪ੍ਰ(2). ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ 26-ਜਨਵਰੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਪ੍ਰ(3). ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਦਿਨ ਖੁਸ਼ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠ "26-ਜਨਵਰੀ" ਪਾਠ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

P.K Testing was done
overall Teaching was Good

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਦਾਜ-ਪ੍ਰਥਾ

ਜਮਾਤ - ਸਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ: ਸਧਾਰਨ ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ, ਡਸਟਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ: ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼: (ੳ) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।
(ਅ). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
(ੲ) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼: ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ "ਦਾਜ-ਪ੍ਰਥਾ" ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ: (1) ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
(2). ਦਾਜ-ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ: ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ "ਦਾਜ-ਪ੍ਰਥਾ" ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਭਰਿਆ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ: ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਇਸ ਨਰੋਏ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਕਲੰਕ ਹਨ। ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਦਾਜ ਵਰਗੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਉੱਨਤ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕ ਗਿਆ ਹੈ।	ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਦਾਜ-ਪ੍ਰਥਾ = ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਛੂਤ-ਛਾਤ ਤੇ ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਵਰਗੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦਾਜ ਕੀ ਹੈ? ਦਾਜ ਦਾ ਅਰਥ! ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਨ। ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਦਾਜ ਕੀ ਹੈ; ਪੁੱਛੇਗੀ?	ਬੱਚੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣਗੇ।	
ਨਵ-ਵਿਆਹੁਤਾ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਦਾਜ ਕਾਰਨ ਕਤਲ! ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਕਿ ਸੱਸ ਤੇ ਨਵ-ਵਿਆਹੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਸਟੋਵ ਫੁੱਟ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨਵ-ਵਿਆਹੁਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਆਦਿ। **ਲੜਕੀ ਦਾ ਖੁਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ!** ਲੜਕੀ ਖੁਦ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸਨੂੰ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਤੰਗ ਨਾ ਕਰੇ। **ਦਾਜ-ਪ੍ਰਥਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ:** ਦਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵਿ, ਨਾ ਨੌਕਰਿ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਸਰਦਾਰ ਸਾਬਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ, ਉਪਾਅ, ਲੜਕੀ ਦਾ ਖੁਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨੂੰ ਬੜੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	<u>ਦਾਜ ਕੀ ਹੈ?</u> ਦਾਜ ਦਾ ਅਰਥ: ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਨ। <u>ਕਤਲ</u>: ਸਸੁਰਾਲ ਦੇ ਮੰਗ ਕਾਰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜਨਾ, ਸਟੋਵ ਫਟ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨਵ-ਵਿਆਹੁਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਆਦਿ ਦਾਜ-ਪ੍ਰਥਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆ

ਮੌਖਿਕ-ਦੁਹਰਾਈ	ਪ੍ਰ(1). ਲੜਕੀ ਖੁਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਪ੍ਰ(2). ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਪ੍ਰ(3). ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੱਸੋ?	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਦਾਜ-ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ!!	ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164 ਜਮਾਤ - ਸੱਤਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ - 35-40 ਮਿੰਟ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ (ਕਵਿਤਾ) ਮਿਤੀ - 21-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ - ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਆਦਿ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ - (i): ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾ ਲਈ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
(ii). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ।
(iii). ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸੁਰ ਤੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਵੇਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ - ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ "ਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ" ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ - 1) ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ2 ਮੈਂਬਰ ਹਨ?
2). ਇਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਹੇਗੀ ਅੱਜ "ਅਸੀਂ 'ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ' (ਕਵਿਤਾ) ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ
ਮੱਠ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ . ਕਦੇ ਨਾ ਰਹਦੀ ਸਾਂ। ... **ਪ੍ਰਸੰਗ** ਇਹ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਰਜ "ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ" ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ 'ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ' ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ (ਕਵਿਤਾ) ਅੰਕਿਤ ਚਾਰਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ	ਪ੍ਰਸ਼ਨ	ਉੱਤਰ
ਵਿਆਖਿਆ : ਇਸ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਵਿਤਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਮੰਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਤ ਵਿਚ ਕਿਤੀਆ ਸ਼ਕਤਾਂ ਲਾਈ ਹੈ ਤੇ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਸੀਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਥੱਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਅੱਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਤਰਾਂ ਹੀ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਬ) ਦੇ ਦੇ ਲੋਰੀਆਂ .... ਜਦੋ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆ ਕਵਿਤਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਖਿਡਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸੁੱਤ ਕੇ ਉਸਦੇ ਸਹਿਰ ਉਸਾਰਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਸਦੇ ਚਾਅ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ...... ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਆਂ - ਕਵਿਤਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਜਾਏ ਮਾਂ ਬਾਹਾਂ ਪਸਾਰ ਕੇ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਦੂਰ ਖੇਡਣ ਜਾਏ ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਫ਼ਿਕਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।	ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਕਿਸਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ?	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ
	ਮਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਿਸ ਅੱਗੇ ਕਰਦੀ ਹੈ?	ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ।
	ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ?	ਲੋਰੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ

[ਸੰਖੇਪ ਦੁਹਰਾਈ]

ਪ੍ਰ੧. ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ?

ਪ੍ਰ੨. ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਹੈ?

[ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ]

ਬੱਚਿਓ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਤੇ 'ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ' ਪੰਜ-ਸੱਤ ਸਤਰਾਂ ਲੇਖ ਲਿਖਣਾ ਹੈ।

Class was under control ✓

Home work was given ✓

ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ- ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਬਲ ਹੈ।

ਜਮਾਤ- ਨੌਵੀਂ
ਸਮਾਂ- 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ = 22-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ- ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਆਦਿ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ- ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ - (ੳ). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਨਾ।
(ਅ). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
(ੲ) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਉਦੇਸ਼ :- "ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਬਲ ਹੈ" ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ :- (1) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਹੋ?
(2) ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ "ਅੱਜ ਅਸੀਂ "ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਬਲ ਹੈ" ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਜੋ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਤਰਕੀਬ ਸੋਚੀ। ਕਿਸਾਨ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਮੰਜੇ ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਚਾਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ	ਵਿਦ.ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰਕੀਬ ਲਾਈ, ਉਨ੍ਹੇ ਲੱਕੜੀਆਂ ਦਾ ਗੱਠ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਤੋੜਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਤੇ ਕੁਝ ਛੋਟੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਸਾਰੇ ਪੁੱਤਰ ਲੱਕੜੀਆਂ ਲਿਆਏ, ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਗੱਠੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਤੇ ਸਾਰੇ ਨਾ - ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਗੱਠਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਇੱਕ - ਇੱਕ ਲੱਕੜੀ ਤੋੜਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਲੱਕੜੀ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਬੱਚਿਓ ਜੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੱਖਰੇ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਜੁਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਸਿੱਖਿਆ: "ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਬਲ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।	ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ - ਇੱਕ ਲੱਕੜੀ ਤੋੜੋ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ - ਇੱਕ ਲੱਕੜੀ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਤ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤ ਗੱਠੇ ਵਾਂਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕਦਾ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ

ਪ੍ਰ. ੧. ਸਾਰੇ ਪੁੱਤਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ?
੨. ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ?

overall teaching was good

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਬਲ ਹੈ, ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?
ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਕਾਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਓ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ

ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35-40 ਮਿੰਟ

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ - ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ - 1. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ - ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ' ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ - 1. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੋਏ ਹਨ?
2. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ' ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ
ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਇੱਕ ਅਣਖੀਲਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਗਦਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੀ। **ਜਨਮ** - ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦਾ ਜਨਮ 1896 ਈ। ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਂਦੀ ਹੋਈ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਗੇ।	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦਾ ਜਨਮ 1846 ਈ। ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸੀ।

ਵਿਦਿਆ – ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਮਾਲਵਾ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਨੌਵੀਂ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ 10ਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। **ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਢ** – ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਨੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ 1913 ਵਿੱਚ ਗਦਰ ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ, ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਗਤ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਸਨ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਨੇ ਜਲਦ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸਥਾਰ-ਪੂਰਵਕ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ
ਸ਼ਹਾਦਤ – ਜਦੋਂ ਬਗਾਵਤ ਦੇ ਕੇਸ ਅਧੀਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਤਮਾਮ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਖੁਦ ਉਪਰ ਲੈ ਲਈ, ਇਹ ਸਭ ਸੁਣਕੇ ਜੱਜ ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਿਸਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿ. ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	ਫਾਂਸੀ 16 ਨਵੰਬਰ ਸੰਨ 1915 ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਮੁੜ-ਦੁਹਰਾਈ

1. ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਿਸਨੇ ਬੰਨਿਆ?
2. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਨਾਲ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਬੱਚਿਓ ਤੁਸੀਂ ਪਾਠ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ।

– Class was under control
– Home work was given

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164 ਜਮਾਤ = ਅੱਠਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ = ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ = 35-40 ਮਿੰਟ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ = ਗੁਬਾਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ (ਕਵਿਤਾ) ਮਿਤੀ = 23-10-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ - ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ - 1. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਰਚਨਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦਰ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਗੁਬਾਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਸਮਝ ਸਕਣਗੇ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ - ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ :- 1. ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?
2. ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਕਵਿਤਾ "ਗੁਬਾਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ" ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ "ਗੁਬਾਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ" ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ...... ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ : ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੁਰਬਾਨੀ-ਆਂ ਭਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਰੱਖਣ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਗੁਬਾਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹੇਗੀ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਗੁਬਾਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ (ਕਵਿਤਾ)

ਵਾਕਿਆ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੀ ਪਿੱਠ ਦਿੱਤੀ ਥਾਪੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ।			
ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ... ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬੈਠ ਅਡੋਲ ਰਹੇ...... **ਵਿਆਖਿਆ** – ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜੀ, ਜਿੱਥੇ 40 ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਅਜੀਤ ਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ; ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦਾ ਸਬਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ-ਪੂਰਵਕ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਗੇ।	ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ . ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਿਉਂਦੇ ਨੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਣਵਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਨੇ ਵਾਹੀਆਂ ਫੱਕ ਪਾਈਆਂ..... ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਵੀ ਖਿੜੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਵਾਂਗੂੰ...... **ਵਿਆਖਿਆ**: ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਵਰਗੇ ਜ਼ਾਲਮ ਮੁਗਲ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਸਲ ਖ਼ਾਤਮਾ ਵਾਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਸਲ ਖ਼ਤਮ ਨਾ ਹੋਈ, ਸਗੋਂ ਵੱਧਦੀ ਫੁੱਲਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਵੱਧ-ਫੁੱਲ ਕੇ ਫਿਰ ਫੁੱਲ ਫੁੱਲ ਕੇ ਬਗੀਚੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੜ ਗਈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਆਂ ਤਸਵੀਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗੀ।		

ਬੰਦ ਬੰਦ ਵੀ ਕਟਕੇ ਦੇਖ ਲਏ ...... ਫੇਰ ਸਦਿਕੋਂ ਜਗ ਨਾ ਬੰਦ ਹੋਏ ...... **ਵਿਆਖਿਆ :** ਕਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰਕ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਖੌਫ਼ਨਾਕ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਭਗਤ ਸਤੀ ਸਿੰਘ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਵਿਰ-ਵਿਰ ਜੋੜ ਤੇ ਗੰਡਾਸੇ ਨਾਲ ਵੱਢਿਆ, ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਰੰਙ ਫਿਰ ਵੀ ਸਦਿਕੇ ਨਾ ਹਟੇ, ਅਰਥਾਤ ਸਿੱਖੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਵੀ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਈ ; ਸਗੋਂ ਵਧਦੀ ਹੀ ਗਈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਸਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਗੇ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕਰਨਗੇ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।	

ਕਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰਕ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਖੌਫ਼ਨਾਕ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ। ਸਤੀ ਸਿੰਘ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਨੂੰ ਵਿਰ-ਵਿਰ ਜੋੜ ਗੰਡਾਸੇ ਨਾਲ ਵੱਢਿਆ; ਸਿੱਖੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਈ; ਸਗੋਂ ਵਧਦੀ ਗਈ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ →

ਪ੍ਰ①. 'ਜ਼ਾਲਮ ਦੀ ਫ਼ਸਲ' ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ?

ਪ੍ਰ②. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੰਗ ਖਿੜਨਾ, ਰੱਤ ਤੁੱਲਦਾ ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਾਰੋ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ?

ਪ੍ਰ③. ਚਾਪਲ, ਤੱਕਲੇ, ਸੰ. ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੱਸੋ

Fair

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ →

ਬੱਚਿਓ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਤੋਂ "ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ" ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਕੋਈ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਉਣੀਆਂ।

voice was audible

ਦਿਨ: ਮਿਤੀ: ਰੋਲ ਨੰ.: [illegible] ਜਮਾਤ - ਅਠਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ - 35-40 ਮਿੰਟ

ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਗੀਤ (ਕਵਿਤਾ)

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡੱਸਟਰ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ - ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਚਾਰਟ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ - (ੳ) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(ਅ) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(ੲ) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਸਮਝ ਸਕਣਗੇ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ - ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇਗੀ-
ਪ੍ਰ (ੳ). ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ?
ਪ੍ਰ.(ਅ). ਲੋਹੜੀ ਕਿਹੜੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ "ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਗੀਤ (ਕਵਿਤਾ)" ਪਾਠ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
(ੳ) ਲੋਹੜੀ ਨੀ ਲੋਹੜੀਏ! ਆ ਰੰਗ ਦੂਣੇ ਖੇਡੀਏ। ਕਰੇ ਅਰਸ਼ ਤਾਈਂ ਨਾਪੀਏ......... ਵਿਆਖਿਆ :- ਹੇ ਲੋਹੜੀਏ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆ, ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਨਾਲ ਦੂਣੇ ਰੰਗ ਖੇਡੀਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਖਿਲਾਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਏ ਤੇ ਸਤ ਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰੀਏ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਦਿਖਾਉਣਗੇ।	ਲੋਹੜੀ ਨੀ ਲੋਹੜੀਏ..... ਵਿਆਖਿਆ => ਹੇ ਲੋਹੜੀਏ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਖਿਲਾਰਦੇ ਅਸੀਂ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਏ।

(ਅ) ਇੱਕ ਰੰਗ ਨਵੇਂ ਪਿਆਰ ਦਾ, ਸਤ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ.
ਹਰ ਇੱਕ ਉਪਰ ਛਿੜਕੀਏ

ਵਿਆਖਿਆ: ਹੇ ਨੇਕੀਏ! ਸਾਡੇ ਘੋੜੇ ਨਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੰਗ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਬ) ਇੱਕ ਰੰਗ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ... ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਾ,
ਹਰ ਵੈਰੀ ਮਿੱਤਰ ਬਣੇ .... ਅਸੀਂ ਤੇਰ ਸਾਰ ਖੰਡੀਏ...

ਵਿਆਖਿਆ: ਘੋੜੇ ਰੰਗਾਂ ਚ ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਦਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰ ਵੈਰੀ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਸਾਰੇ ਤੇਰ ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਖੰਡ ਦਈਏ।

(ੲ) ਇੱਕ ਰੰਗ ਅਮਨ ਦਾ..... ਵਿਰੋਧੀ ਦਮਨ ਦਾ.......

ਵਿਆਖਿਆ: ਘੋੜੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੰਗ ਅਮਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਨਾਸ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤੇ ਅਮਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜਾਂ ਕਰੀਏ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ.	ਵਿਦਿਆਰਥੀ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗੀ।	ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।
ਵਿਦਿ. ਅਧਿ.	ਵਿਦਿਆਰਥੀ
ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ-ਪੂਰਵਕ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਸਮਝਣਗੇ ਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।

ਇੱਕ ਰੰਗ ਨਵੇਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ....

ਵਿਆਖਿਆ → ਸਾਡੇ ਘੋੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਰੰਗ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ.. ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ.... ....

ਵਿਆਖਿਆ → ਇੱਕ ਰੰਗ ਪਿਆਰ ਦਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ:

ਪ੍ਰ(1). ਇੱਕ ਰੰਗ ਨਵੇਂ ਅਮਨ ਦਾ ਤੇ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
ਪ੍ਰ(2). ਅਮਨ, ਏਕਤਾ, ਪਿਆਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋ?
(3) ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਤਿੰਨ ਭਾਵ ਸ਼ਬਦ- ਜੋੜੇ ਦੱਸੋ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:
ਬੱਚਿਓ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਤੋਂ "ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਦਿਨੇ ਸਤਾਈ" ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਕੇ ਲਿਆਉਣਾ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164 — ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ — ਸਮਾਂ - 30-35 ਮਿੰਟ

ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਯੋਜਕ ਤੇ ਕਿਸਮਾਂ — ਮਿਤੀ - 25-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ: ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ: ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼: (i) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(ii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਕਰਨ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ।
(iii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼: ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਯੋਜਕ ਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ: (i) ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
(ii) ਯੋਜਕ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ: ਬੱਚਿਓ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਯੋਜਕ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਯੋਜਕ :→ ਜੋੜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ. ਅਰਥ ਹੈ ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ। ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਵਾਕ ਵਿਚ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਜਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਯੋਜਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਯੋਜਕ: ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ, ਨੂੰ ਯੋਜਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣਾਂ: (i) ਹਾਕੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੋਵੇਂ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡਾਂ ਹਨ। (ii) ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗੀ; ਸਭ੍ਹੋਂ ਚੰਗਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ, ਕਿ, ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਕ ਹਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਜੋੜਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।		ਜੋੜਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ 1). ਸਮਾਨ ਜੋੜਕ 2). ਅਧੀਨ ਜੋੜਕ ਸਮਾਨ ਜੋੜਕ: ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ, ਸਮਾਨ ਜੋੜਕ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਧੀਨ ਜੋੜਕ: ਜਿਹੜੇ ਜੋੜਕ ਅਧੀਨ ਉਪਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਵਾਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਕ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਅਧੀਨ ਜੋੜਕ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਜੋੜਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ: ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ (i) **ਸਮਾਨ ਜੋੜਕ:** ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਜੋੜਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (i) ਰਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਕੱਦ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। (ii) **ਅਧੀਨ ਜੋੜਕ:** ਜਿਹੜੇ ਜੋੜਕ ਅਧੀਨ ਉਪਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਵਾਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਕ ਬਣਾਉਣ, ਅਧੀਨ ਜੋੜਕ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। (i)	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।		

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ:
1. ਜੋੜਕ ਕਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ?
2. ਸਮਾਨ ਜੋੜਕ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਜੋੜਕ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:

ਬੱਚਿਓ ਘਰ ਤੋਂ ਜੋੜਕ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣਾਂ: (i) ਰਵੀ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਦੋਵੇਂ ਅਧਿ- ਆਪਕ ਹਨ। (ii) ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ; ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ, ਕਿ, ਸ਼ਬਦ ਯੋਜਕ ਹਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਯੋਜਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹਾਉਣਗੇ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।
ਯੋਜਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ: ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ (i) **ਸਮਾਨ ਯੋਜਕ:** ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਯੋਜਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (i) ਰਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਕੱਦ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। (ii) **ਅਧੀਨ ਯੋਜਕ:** ਜਿਹੜੇ ਯੋਜਕ ਅਧੀਨ ਉਪਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਵਾਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਕ ਬਣਾਉਣ, ਅਧੀਨ ਯੋਜਕ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। (i)	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਯੋਜਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਯੋਜਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
1). ਸਮਾਨ ਯੋਜਕ
2). ਅਧੀਨ ਯੋਜਕ

ਸਮਾਨ ਯੋਜਕ: ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ, ਸਮਾਨ ਯੋਜਕ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਧੀਨ ਯੋਜਕ: ਜਿਹੜੇ ਯੋਜਕ ਅਧੀਨ ਉਪਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਵਾਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਕ ਬਣਾਉਣ; ਅਧੀਨ ਯੋਜਕ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ:
ਪ੍ਰ. ਯੋਜਕ ਕਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ?
ਪ੍ਰ. ਸਮਾਨ ਯੋਜਕ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਯੋਜਕ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:
ਬੱਚਿਓ ਘਰ ਤੋਂ ਯੋਜਕ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਓ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 84164 — ਜਮਾਤ – ਨੌਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ – ਪੰਜਾਬੀ — ਸਮਾਂ – 35-40 ਮਿੰਟ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ – ਤਿਤਲੀ (ਕਵਿਤਾ)

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ: ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ: ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਚਾਰਟ
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼: (ੳ) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾ ਸੂਝ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
(ਅ) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਮਤਲਬਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ।
(ੲ) ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼: "ਤਿਤਲੀ" ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲੇ ... ਭਾਵ ਅਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ: ਪ੍ਰ1. ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਹੜੇ 2 ਹਨ?
ਪ੍ਰ2. ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਤਿਤਲੀ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ?
ਪ੍ਰ3. ਤਿਤਲੀ ਰੰਗ ਕਿਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ: ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਬੱਚਿਓ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਤਿਤਲੀ (ਕਵਿਤਾ) ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।
ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ: ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ

<table>
<tr><td>

ਕਵਿਤਾ - "ਤਿਰੰਗਾ" - ਝੰਡਿਆ ਤਿਰੰਗਿਆ ਨਿਰਾਲੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਏ, ਵਿਚ ਤਾਰ ਤੇਰੀ ਜਾਪੇ ਸੂਰਜ ਚੰਨ ਦੀ, ਸੁੰਦਰ ਤੇ...

ਵਿਆਖਿਆ : ਭਾਰਤੀ ਵਾਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, " ਹੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਿਰੰਗੇ ਝੰਡਿਆ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਵਿਚ ਚਾਰਾ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੈ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਨਮੂਨਾ ਚੱਕਰ ਦੇ ਕੀ ਤਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਰੰਗ ਤੇਰਾ ਦੱਸੇ, ਖੇਤੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ। ਧਰਿਤ ਬਾਣਾ ਕੇਸਰੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਜਾਣ ਜੰਗ ਨੂੰ। ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਤੇਰਾ ਸਾਡਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿਖਾਵੇ ਏ, ਝੰਡਿਆ ਤਿਰੰਗਿਆ ....

ਵਿਆਖਿਆ : ਤੇਰਾ ਹਰਾ ਰੰਗ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਗੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਕੇਸਰੀ ਰੰਗ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਣੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਅਸੂਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਉੱਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਹੈ।

[illegible] ਰੰਗ 'ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਤੇਰੀ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਸਾਰੇ ਭਾਈ-ਭਾਈ ਵੱਸਦੇ। ਚੱਕਰ

</td><td>

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ
ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗੀ।	
ਪ੍ਰ1. ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ?	ਉੱਤਰ- ਤਿਰੰਗੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੀ
ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਤੇ ਲਿਖੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।
ਪ੍ਰ2. ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਹਰਾ, ਕੇਸਰੀ, ਚਿੱਟਾ ਤੇ ਕੇਸਰੀ ਕਿਸਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ?	(ਹਰਾ) - ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਉਗਈਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ (ਚਿੱਟਾ) ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ

</td><td>

ਸਹਾਇਕ- ਸਮੱਗਰੀ

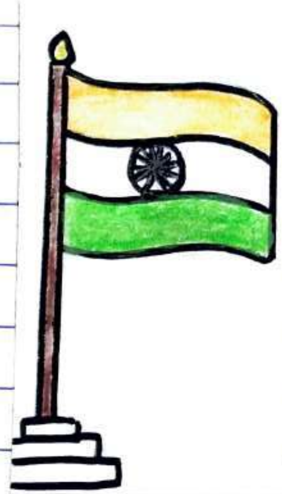

ਕੇਸਰੀ ਰੰਗ- ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।
ਹਰਾ ਰੰਗ- ਹਰਿਆਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।
ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ- ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

</td></tr>
</table>

ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਦਿਖਾਣ ਹੈ ; ਝੰਡਿਆ	(ਰੰਗੀ) ਸਹਾਇਕ			
ਵਿਆਖਿਆ : ਤੇਰੇ ਤਿੰਨੇ ਰੰਗ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ	ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ			ਅਸ਼ੋਕ ਚੱਕਰ
ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ				ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼
ਭਾਰਤ-ਵਾਸੀ ਏਕਤਾ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੇਰੀ ਤਾਂ	ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ	ਉੱਤਰ		ਦੀ ਉੱਨਤੀ
ਹਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੇ	ਦੇ ਅਰਥ-			ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ
ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਵਿਚਲਾ ਅਸ਼ੋਕ ਚੱਕਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਨਤੀ	ਸਾਵਾ-	ਹਰਾ		ਹੈ।
ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ, ਤਿਰੰਗੇ ਝੰਡਿਆ, ਤੇਰੀ	ਬਾਣਾ-	ਪਹਿਰਾਵਾ		
ਸ਼ਾਨ ਨਿਰਾਲੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ				
ਹੈ।				

★ **ਸੰਖਿਪਤ ਦੁਹਰਾਈ :** (i) ਤਿਰੰਗੇ ਵਿਚਲੇ ਤਿੰਨ ਰੰਗ ਕਿਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ?
(ii) ਅਸ਼ੋਕ-ਚੱਕਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ?
(iii) ਤਿਰੰਗੇ ਵਿਚ ਸਾਵਾ ਬਾਣਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
(iv) ਔਖੇ, ਅਜਾਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸੋ?

★ **ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ :** 1. ਬੱਚਿਓ ਘਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਿਰੰਗੇ ਬਾਰੇ ਪੰਜ- ਸੱਤ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖ ਲਿਖਣਾ ਹੈ।
2. ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਆਏ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ?

first was Good

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164 ਜਮਾਤ — ਸਤਵੀਂ 16

ਵਿਸ਼ਾ — ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ — 35-40 ਮਿੰਟ

ਉਪਵਿਸ਼ਾ — ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਲੇਖ)

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ — ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ — ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ — (1). ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(2). ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(3). ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ — ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ — ਪ੍ਰ(1). ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ?
ਪ੍ਰ(2). ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ?
ਪ੍ਰ(3). ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ — ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ "ਅੱਜ ਅਸੀਂ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ" ਬਾਰੇ ਪੜਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ — ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1666 ਈ: ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪ ਤੇਜਸ ਬਾਲਕ ਸਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1666 ਈ: ਵਿਚ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ।

1672 ਈ. ਵਿਚ ਆਪ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਪਟਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ਼ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਲਿੱਤੀ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ, ਹਿੰਦੀ; ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹੋਏ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।	ਆਪ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰ-ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਲਿੱਤੀ।
ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੌ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਪਿਤਾ ਜੀ; ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ ਕਿਹੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਆਪ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਚੱਲ ਪਏ।	ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣ ਗਏ ਉਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ?	ਉੱਤਰ = 9 ਸਾਲ ਦੇ।	ਨੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਫਰਿਆਦੀ ਆਏ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ਤੋਂ ਮਹਾਨ-ਪੁਰਖ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਪਿਤਾ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਬਣੇ।	ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ-ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨ-ਗੇ।	

1699 ਈ। ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਲੜਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਦੋ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੇ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪੋਤਰਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਗਏ। ਅੰਤ ਆਪ 1708 ਈ। ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ। ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	ਆਪ 1708 ਈ। ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

ਅੰਤਿਮ-ਦੁਹਰਾਈ:

ਪ੍ਰ① ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ?
ਪ੍ਰ② ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ?
ਪ੍ਰ③ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

Ram

—P.K teaching was done

ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 25165
ਵਿਸ਼ਾ – ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ – ਖਰਗੋਸ਼ ਅਤੇ ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ

ਜਮਾਤ – ਸੱਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ – 35-40 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ – 26-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ – ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ – ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ – 1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
3. ਸਾਹਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ – " ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ – 1. ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਹੋ?
2. ਤੁਸੀਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ – ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਖਰਗੋਸ਼ ਤੇ ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।
ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ – ਪ੍ਰਸਤੁਤ-ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਖਰਗੋਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਨਦੀ ਵਗਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਖਰਗੋਸ਼ ਤੇ ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਵਿੱਚ ਨੋਕ-ਝੋਕ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਕੱਛੂਕੁੰਮੇ ਦੀ ਧੀਮੀ ਚਾਲ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ; ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਬਹੁਤ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖਣਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਖਰਗੋਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਗਦੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ....

ਇੱਕ ਦਿਨ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੇ ਕੱਛੂਕੁੰਮੇ ਨੂੰ ਦੌੜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਅੱਜ ਤੇਰਾ ਹੰਕਾਰ ਟੁੱਟਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇਗੀ.	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉੱਤਰ ਦੇਣਗੇ।	
ਇਕੱਠੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿੱਥ ਕੇ ਦੌੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਖਰਗੋਸ਼ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਿਆ, ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਉੱਧਰ ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਲੇਟੇ ਹੋਏ ਦੇਖ ਕੇ ਹੌਲੀ ਚੱਲ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਆਈ ਤਾਂ ਕੱਛੂਕੁੰਮੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਖਰਗੋਸ਼ ਤੇ ਕੱਛੂ-ਕੁੰਮੇ ਦੀ ਦੌੜ ਸ਼ੁਰੂ ਚਾਰਟ ਦਿਖਾਏਗੀ। ਦੌੜ ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਅੰਤ ਚਾਰਟ ਦਿਖਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਦੌੜ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ...... ਅੰਤ ਖਰਗੋਸ਼ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਜਿੱਤ ਗਿਆ...
ਸਿੱਖਿਆ: ਸਾਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿ. ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ	

ਅੰਤਿਮ-ਦੁਹਰਾਈ →

1). ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ?
2). ਖਰਗੋਸ਼ ਕੱਛੂਕੁੰਮੇ ਦਾ ਕਿਉਂ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦਾ ਸੀ?
3. ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ → ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਰਗੋਸ਼ ਤੇ ਕੱਛੂਕੁੰਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਕੇ ਲਿਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: ੨੫੧੮੫ ਜਮਾਤ- ਅੱਠਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ- ੩੫-੪੦ ਮਿੰਟ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ- ਤਾਜ- ਮਹਿਲ

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ- ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ- ਤਾਜਮਹਿਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼- (1) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਉਣਾ।
(2) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(3) ~~ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।~~

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਇਮਾਰਤ ਤਾਜ- ਮਹਿਲ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ- (1) ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
(2) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਦੇਖੀ ਹੈ?
(3) ਆਗਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ- ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਗਰੇ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਹੋਈ ਇਤਿ- ਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤ ਤਾਜ- ਮਹਿਲ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਸਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ
ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਆਗਰੇ ਵਿਖੇ ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਬੇਗਮ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਅਮਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਤਾਜ-ਮਹਿਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	**ਤਾਜ-ਮਹਿਲ** ਤਾਜ-ਮਹਿਲ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਆਗਰੇ ਵਿਖੇ ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।
ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਦਾ ਵਰਣਨ: ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦੁਆਰ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਆਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਹੈ। ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਨਹਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਫੁਹਾਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਗ ਦੇ ਤਲ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਇੱਕ ਚਬੂਤਰਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਸਰਬਰੇ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੌੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਮੁਮਤਾਜ਼ ਬੇਗਮ	ਪ੍ਰ-1. ਚਬੂਤਰਾ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਤਾਜ-ਮਹਿਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।	ਉੱਤਰ- ਚਬੂਤਰਾ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮਝਣਗੇ ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	

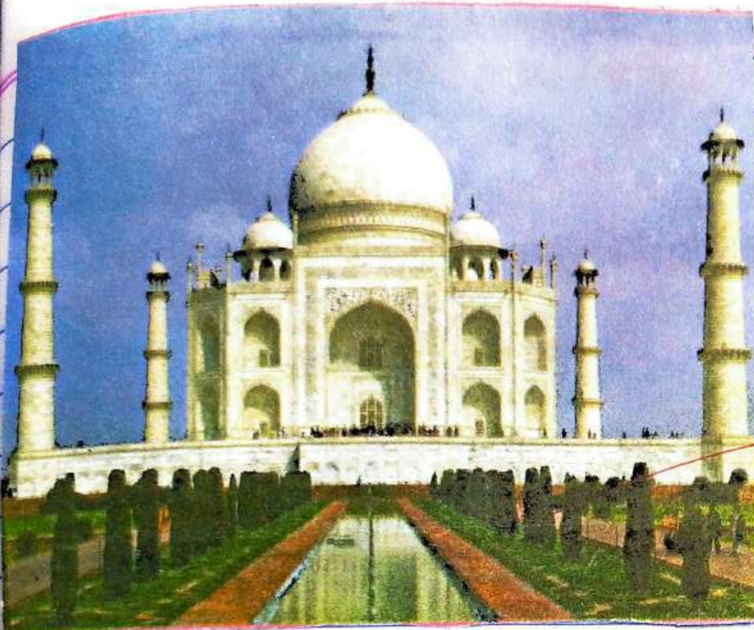

ਹੈ। ਇਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ । ਨੂੰ ਸੀ ਤਾਜ- ਗ- ਇਸ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਔਖੇ- ਅਜ਼ੂਬੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਦੀ ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ [illegible] ਹੈ [illegible] ਪਾਸੇ [illegible] ਕਰਨ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਲੋਕ ਦੂਰੋਂ - ਦੂਰੋਂ ਇਸ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ :

ਪ੍ਰ-1. ਤਾਜ- ਮਹਿਲ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ?

ਪ੍ਰ-2. ਤਾਜ- ਮਹਿਲ ਕਿਸਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ?

ਪ੍ਰ-3. ਤਾਜ- ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸ ਪੱਥਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ :

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਤਾਜ- ਮਹਿਲ ਦਾ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

33 ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ.: 25464 ਜਮਾਤ – ਸੱਤਵੀਂ 98

ਵਿਸ਼ਾ – ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ – 35-40 ਮਿੰਟ

ਉਪਵਿਸ਼ਾ – ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਲੇਖ) ਮਿਤੀ – 27-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ: ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ: ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼:
ੳ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
ਅ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖਣੀ ਤੇ ਬੋਲਣੀ ਸਿਖਾਉਣੀ।
ੲ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼: ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ:
1. ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ?
2. ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ: ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੱਲੋਂ ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ" ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ: ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ
ਜਨਮ → ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1469 ਈ. ਨੂੰ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਸਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਜਨਮ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1469 ਈ. ਨੂੰ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਸਨ।
ਵਿੱਦਿਆ → ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਤਾ–	ਵਿ		

ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਗਹਿਰ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਨ।

ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ → ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿਆਹ → ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਮਨ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੱਗਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਸੁਲੱਖਣੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ → ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਤੇ ਭਣਵੱਈਏ ਜੈ ਰਾਮ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਖੰਡਨ → ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਖੋਖਲੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਤੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ → 22 ਸਤੰਬਰ 1539 ਵਿੱਚ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ-ਸੌਦਾ ਬਾਰੇ, ਵਿਆਹ, ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ; ਖੰਡਨ, ਜੋਤੀ ਜੋਤ-ਸਮਾਉਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨੂੰ ਧਿਆਨ-ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨ-ਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮਝਣਗੇ।

ਸਾਰ

ਵਿਆਹ: ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਸੁਲੱਖਣੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ: ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਤੇ ਭਣਵੱਈਏ ਜੈ ਰਾਮ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਮੁਲਾਂਕਣ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਪ੍ਰ.1. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ?

ਪ੍ਰ.2. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਿਸ ਕੋਲ ਕੀਤੀ?

ਪ੍ਰ.3. ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ?

H.W was Given
Class was under Control

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ। ...

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 25165 ਜਮਾਤ – ਅੱਠਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ – ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ – 35 ਮਿੰਟ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ – ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ (ਲੇਖ) ਮਿਤੀ – 28-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ – ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ – ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ – (i) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(ii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(iii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ – ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ "ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ" ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ – 1. ਅਸੀਂ 2 ਅਕਤੂਬਰ ਕਿਉਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ?
2. ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ – ਵਿਦਿ. ਅਧਿ.: ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਜਾਣ-ਪਛਾਣ: ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਗਾਂਧੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ ਆਦਿ ਕਈ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਮੋਹਨਦਾਸ ਕਰਮਚੰਦ ਗਾਂਧੀ ਸੀ। ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਅਕਤੂਬਰ 1869 ਈ.	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਏਗੀ, ਉਸਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।	ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ

ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਪੋਰਬੰਦਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਕਰਮ ਚੰਦ ਗਾਂਧੀ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਪੁਤਲੀਬਾਈ ਸੀ।	ਦੱਸੇਗੀ।		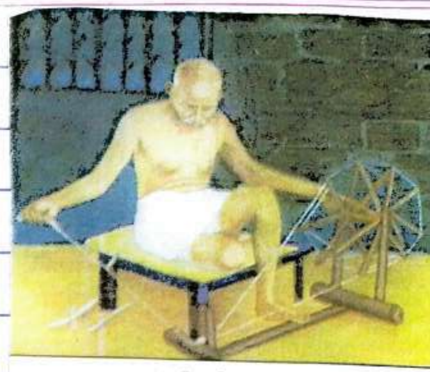 ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਚਰਖਾ ਕੱਤਦੇ ਹੋਏ
ਵਿੱਦਿਆ: ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਕੂਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਏ।	ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ, ਵਿਆਹ, ਵਕਾਲਤ ਆਰੰਭ ਕਰਨੀ, ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਜਾਣਾ.	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	
ਵਿਆਹ: ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਕਸਤੂਰਬਾ ਬਾਈ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।			ਜਾਣ-ਪਛਾਣ, ਵਿਦਿਆ, ਵਿਆਹ, ਵਕਾਲਤ ਆਰੰਭ ਕਰਨੀ, ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਜਾਣਾ, ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੇ ਅੰਤ ਬਾਰੇ।
ਵਕਾਲਤ ਆਰੰਭ ਕਰਨੀ: ਆਪ ਨੇ ਭਾਰਤ ਆ ਕੇ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਪ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਛੱਡੀ ਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਕਾਲਤ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ ਝੂਠ ਤੇ ਸੀ ਆਪ ਨੂੰ ਝੂਠ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ।	ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।	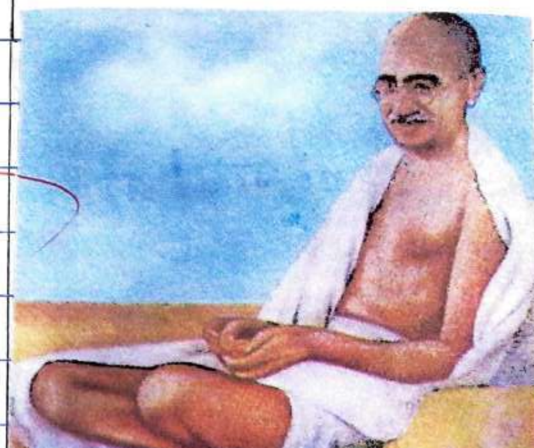
ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਜਾਣਾ: ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਕਾਲੇ, ਗੋਰਿਆ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲੱਗਾ। ਆਪ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ।	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਜਾਣ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸਥਾਰ-ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨ-ਗੇ।	

ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ: ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਉਪਰੰਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਅੰਦੋਲਨ ਚਲਾਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ, ਦੂਜਾ-ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਅੰਦੋਲਨ, ਡਾਂਡੀ ਮਾਰਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟਣੀਆਂ ਪਈਆਂ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਡਾਂਡੀ ਯਾਤਰਾ
ਮੌਤ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਾ ਮਾਣ ਸਕੇ 30 ਜਨਵਰੀ 1948 ਈ: ਨੂੰ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।	ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ [illegible] ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ:

ਪ੍ਰ-1. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ?

ਪ੍ਰ-2. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ?

ਪ੍ਰ-3. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਕਦੋਂ ਜੋਤੀ ਸਮਾਏ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ:

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਤੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ (ਲੇਖ) ਲਿਖ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।

Fair

Good

Overall Teaching was good
Home work was gh...

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164 ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ - 35-40 ਮਿੰਟ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਫਲ ਮਿਤੀ - 29-10-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ - ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਹਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ -
1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ - ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 'ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਫਲ' ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ -
1. ਭੋਜਨ ਸਾਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
2. ਦਰੱਖਤ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
3. ਜੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅਸੀਂ "ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਫਲ" ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ- ਸਮੱਗਰੀ
ਜੰਗਲ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦਾਤ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਸ ਸੁਗਾਤ ਰਤਨਾ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	(ਜੰਗਲ ਦਾ ਚਿੱਤਰ)
ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ੧੪ ਸਾਲ ਵਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਹੜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬਹਿ ਕੇ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬਨਵਾਸ- ਬੋਧ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿ. ਕਾਪੀਆਂ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ।	
ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਸਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਹੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਘਰ ਸਨ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ। ਜਦ ਜੰਗਲ- ਸਮੱਸਿਆ ਵਧਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਖਤਰੇ ਮੰਡਰਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਿਰਖਾਂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	

ਵਿਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਪੋਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਰਸ਼ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚੂਸ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵਿੱਚ ਹਨ - ਕਰੋੜਾਂ ਆਦਮੀ ਜੰਗਲ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਰੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਦਕੇ ਕੰਮ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਆਦਮੀ ਧਰਤਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਦੀ ਲੋੜੀ ਸਦਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਨਵਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਉੱਪਰ ਤੁਸੀਂ ਵਿਚਾਰੋ ਹੋ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਏ ਹੋ, ਇਹ ਵੀ ਜੰਗਲ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਤੋਂ ਪਾਰ-ਦ੍ਰਸਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਪੀਹ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਪ੍ਰ. ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੋਰਡ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇਗੀ। ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿ. ਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦਿਖਾਏਗੀ।	ਉੱਤਰ - ਵਿਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਪੋਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਿ. ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ। ਵਿਦਿ. ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੇਖਣਗੇ।	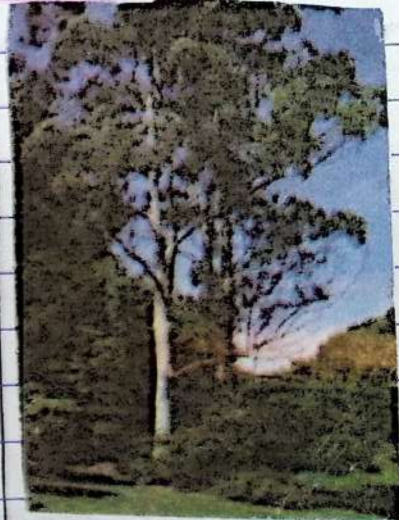

ਦੁਹਰਾਈ

1. ਜੰਗਲ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ?
2. ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਲੱਕੜ ਕਿਹੜੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ?
3. ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾ ਕਿਉਂ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ?

- Class was under Control
Home work was g[illegible]

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 25164 ਜਮਾਤ - ਦਸਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ 106

ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ - [ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ] ਮਿਤੀ - 30-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ - ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ - (1) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

(2). ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ - ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇਗੀ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਬਾਰੇ

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਭੂਮਿਕਾ: ਲੋਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ 13 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਲੋਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ 13 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੁੰਦਰੀ ਤੇ ਮੁੰਦਰੀ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਧਰਮ ਦਾ ਭਰਾ ਬਣ ਕੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਲੋਹੜੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ: ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੁੰਦਰੀ ਤੇ ਮੁੰਦਰੀ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਨੇ ਸੁੰਦਰੀ ਤੇ ਮੁੰਦਰੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਧਰਮ ਦਾ ਭਰਾ ਬਣ ਕੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਲੋਹੜੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	

ਲੋਹੜੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼: ਲੋਹੜੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਹੜੀ ਮੰਗਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ, ਰਿਉੜੀਆਂ, ਮੂੰਗਫਲੀ ਆਦਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਗੁੜ, ਦਾਣੇ, ਮੱਕੀ, ਪੈਸੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼: ਅਸਲ ਵਿਚ ਲੋਹੜੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਹੜੀ ਬਾਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਲੋਕ ਧੂਣੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਗਿੱਧੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਤ: ਮਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਲੋਹੜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਲਾ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਧੂਣੀ ਵਿਚ ਤਿਲ ਸੁੱਟ ਕੇ ਪਾਲੇ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ।

ਪ੍ਰ: ਲੋਹੜੀ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜਾ ਗੀਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ?	ਉੱਤਰ- ਸੁੰਦਰ ਮੁੰਦਰੀਏ ਹੋ ਤੇਰਾ ਕੌਣ ਵਿਚਾਰਾ ਹੋ,
ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਆਖਿਆਨ-ਮਿਸ਼ਰ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।

ਬੱਚੇ ਦਿਨ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਘਰੋਂ ਲੋਹੜੀ ਮੰਗਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ, ਰਿਉੜੀਆਂ, ਮੂੰਗਫਲੀ, ਗੁੜ, ਦਾਣੇ, ਮੱਕੀ ਆਦਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੋਕ ਲੋਹੜੀ ਬਾਲਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਗਿੱਧੇ-ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਤਿਮ-ਦੁਹਰਾਈ

ਪ੍ਰ① ਲੋਹੜੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?

ਪ੍ਰ② ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਵੱਖਰੀ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਪ੍ਰ③ ਲੋਕੀ ਧੂਣੀ ਵਿਚ ਕੀ ਸੁੱਟ ਕੇ ਪਾਲੇ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ?

→ Voice was audible

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਲੋਹੜੀ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164	ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ	ਸਮਾਂ - 35-40 ਮਿੰਟ
ਉਪ-ਵਿਸ਼ਾ - ਰੁੱਤ ਬਹਾਰਾਂ ਦੀ	ਮਿਤੀ - 1-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ	ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਝਾੜਨ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ	ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਚਾਰਟ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ (1)	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
(2)	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ *ਰੁੱਤ ਬਹਾਰਾਂ ਦੀ* ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਪਰਖ	(i) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੇਲੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?
	(ii) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਮੇਲੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਰੁੱਤ ਬਹਾਰਾਂ ਦੀ ਮੇਲੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੁੱਤ ਬਹਾਰਾਂ ਦੀ ਮੇਲੇ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹਨ। ਰੁੱਤ ਬਹਾਰਾਂ ਦੀ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਮੇਲਾ ਧਾਰਮਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੇਲੇ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁੱਤ-ਬਹਾਰਾਂ ਦੀ ਮੇਲੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਹੀ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹਨ ਪੰਜਾਬੀ। ਰੁੱਤ ਬਹਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਮੇਲਾ ਧਾਰਮਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ

ਫੋੜਿਆਂ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਨਾਂ 'ਛਿੰਝ ਛਰਾਰਾਂ' ਵੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਵਣੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਛਰਾਰਾਂ ਸਬਦ ਸ਼ਰਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਏ-ਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਣਗੇ।	ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਇਸਦਾ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਫੋੜਿਆਂ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਨਾਂ 'ਛਿੰਝ ਛਰਾਰਾਂ ਦੀ' ਪੈ ਗਿਆ।
ਮਸਾਲਾ ਬਜ਼ਾਰ: ਪੰਜਾਬੀ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਸਾਲੇ ਤੇ ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਭਾਂਡੇ ਜਿਵੇਂ ਕਾਟੀਆਂ, ਘੜੇ, ਪ੍ਰਾਤਾਂ, ਤੌੜੀਆਂ, ਚੱਪਣੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਤੇ ਅਤੇ ਪੰਡ ਮਸਾਲਿਆਂ ਵਰਗੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਖਰੀਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਲਾ ਮਸਾਲਾ ਬਜ਼ਾਰ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਸਾਲਾ ਬਜ਼ਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ-ਪੂਰਵਕ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਬਣਾ ਕੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	**ਮਸਾਲਾ ਬਜ਼ਾਰ**: ਪੰਜਾਬੀ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਸਾਲੇ ਤੇ ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਭਾਂਡੇ, ਦਸਤਾਂ ਪੰਡ ਮਸਾਲਿਆਂ ਵਰਗੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦ ਕਰਦੇ ਸਨ।
<u>ਪਹਿਰਾਵੇ-ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ</u> → ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਾਜ਼ਾਂ-ਸਾਜ਼ੀ ਟੀਮਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਤੋਰ ਨੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।			

{ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ}

1. 'ਇੱਕ ਛਗਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ' ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆ?

2. ਸਫ਼ਾਤਾ-ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

{ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ}

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠ 'ਇੱਕ ਛਗਾਂ ਦੀ' ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿਖਾਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ – ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ – ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ

ਜਮਾਤ – ਛੇਵੀਂ
ਸਮਾਂ – 35-40 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ – 3-11-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ : ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ : ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ : (i) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਤਰਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(ii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
(iii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ : ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ **ਅਜ਼ਾਦੀ-ਦਿਵਸ** ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਪਰਖ : (i) ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਕਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ?
(ii) ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ : ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ
ਸੁਤੰਤਰ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੀ ਚਾਹ – ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੀ ਚਾਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ – ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 100 ਸਾਲ ਦੀ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਸੁਤੰਤਰ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੀ ਚਾਹ – ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ – ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ.	ਵਿਦਿ. ਕਾਰਜ	
ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਦੁੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਲਾਮੀ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। **ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ** - ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ, ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਆਦਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਖੂਨ ਵਹਾਇਆ।	ਚਾਰਟ ਰਾਹੀਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਚਾਰਟ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।	ਇਸ ਲਈ ਗੁਲਾਮੀ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।
ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ - ਅੰਤ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਈ: ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਗਏ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ।	ਪ੍ਰ. ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਕਦੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?	ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	**ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ** - 15 ਅਗਸਤ 1947 ਈ: ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਗਏ ਤੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ।
ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਸਮਾਰੋਹ - 15 ਅਗਸਤ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਇਹ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਰੰਗਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ	ਬੱਚੇ ਸੁਣਨਗੇ ਸਮਝਣਗੇ।	**ਸਮਾਰੋਹ** - 15 ਅਗਸਤ ਇਹ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਰੰਗਾ ਲਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

[ਅੰਤਿਮ - ਦੁਹਰਾਈ]

ਪ੍ਰ. ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ?

ਪ੍ਰ. ਭਾਰਤ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਰਿਹਾ?

ਪ੍ਰ. ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ?

[ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ]

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਤਿਰੰਗੇ ਝੰਡੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ ਤੇ ਪਾਠ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ।

Teaching was done — P.K

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਮਾਝਾ ਪੰਜਾਬ

ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35-40 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 4-11-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ - ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ - 1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਤਰਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ - ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਝਾ-ਪੰਜਾਬ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਪਰਖ - 1). ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਰਾਜ ਹਨ?
2). ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਨਦਾਤਾ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
3). ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ... ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ-ਸਮੱਗਰੀ
ਪੰਜਾਬ: ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਸ਼ੀਆਂ, ਮੁਨੀਆਂ, ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਸ਼ੀਆਂ, ਮੁਨੀਆਂ, ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਉਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਉਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਕਿਸਾਨ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰਕੇ ਫ਼ਸਲ ਉਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਸੀ।
ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੱਤ ਦਰਿਆ ਵਗਦੇ
ਸਨ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਵੰਡ ਭਾਰਤ ਵੇਲੇ ਪੰਜ
ਦਰਿਆ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਹ ਦਰਿਆ ਹਨ -
ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ, ਚਨਾਬ ਤੇ
ਜੇਹਲਮ ਆਦਿ। ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਪੰਜਾਬ
ਅਰਥਾਤ ਪੰਜ + ਆਬ ਪੈ ਗਿਆ।
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ
ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ
ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ
ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ
ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ
ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ
ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਸਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ
ਹੀ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ
ਧਰਤੀ ਬਹੁਤ ਉਪਜਾਊ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ
ਕਣਕ, ਕਪਾਹ, ਮੱਕੀ ਤੇ ਦਾਲਾਂ

ਪ੍ਰ. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ?	ਉ. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ ਸਪਤ-ਸਿੰਧੂ ਸੀ।
ਦਰਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ਜੀ।	ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝੋ।
ਪ੍ਰ. ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?	ਉ. ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਣਕ, ਕਪਾਹ, ਆਦਿ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰਕੇ ਫ਼ਸਲ ਉਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਹੈ। ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ, ਚਨਾਬ ਤੇ ਜੇਹਲਮ ~~ਆਦਿ~~ ਨਾਮ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਅਰਥਾਤ ਪੰਜ + ਆਬ ਪੈ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਸਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੀ ਪਛਾਣੇ

ਆਦਿ ਦਸਤਾਂ ਤੈਰੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵੀ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡੇਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਫ਼ਗਵਾੜਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਆਦਿ। ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ। ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਸਾਗ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਖਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਨਾਚ - ਭੰਗੜਾ, ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ ਗਿੱਧਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।	ਪ੍ਰ. ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਖਾਣਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?	ਉ. ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਖਾਣਾ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਸਾਗ ਹੈ।	ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵੀ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡੇਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਫ਼ਗਵਾੜਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ। ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਸਾਗ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਖਾਣਾ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ:

1. ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅੰਨਦਾਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
2. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ?
3. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਚਾਰਟ ਤੇ ਲਿਖਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

overall Teaching was Good

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164 — ਜਮਾਤ – ਸੱਤਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ – ਪੰਜਾਬੀ — ਸਮਾਂ – 35-40 ਮਿੰਟ

ਉਪਵਿਸ਼ਾ – ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ — ਮਿਤੀ – 5-11-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ	ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਝਾੜਨ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ	ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼	(i) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਤਰਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। (ii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। (iii) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਪਰਖ	(1) ਲੋਕ [?] ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ? (2) ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸੀ? (3) ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ-	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।
ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ-	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ- ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ.ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਦੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡੌਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਈਟਿੰਗੇਲ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਅਕੈਡਮੀ ਦੀ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਇਲ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਖਸੀਅਤ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।		ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਦੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਇਲ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਖਸੀਅਤ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਗਸਤ 1943 ਲਾਹੌਰ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਲਾਈਵ ਕੀਤੀ।
	ਪ੍ਰ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ?	ਉੱਤਰ- ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਇਲ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।	
ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਗਸਤ 1943 ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਲਾਈਵ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ, ਲਾਹੌਰ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਗੀਤ ਗਿਰਧਰ ਬਹਾਦਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਭ ਦੀ ਹੀ ਤਰੀਂ ਸਾਰੇ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਖਿਆਨ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ-ਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	

ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰ - ਸਮੁੱਚੀ ਗਾਇਕੀ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕਾ ਬਣੀ। "ਚੰਨ ਕਿੱਥਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਆ ਰਾਤ ਵੇ" "ਲੱਠੇ ਦੀ ਚਾਦਰ" "ਸੌਂਕਣ ਮੇਲੇ ਦੀ" "ਸੜਕੇ - ਸੜਕੇ ਜਾਂਦੀਏ; ਬਾਬਾ ਬੁੱਢੇ ਸਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਢੀਆਂ ਤੇ ਵਿਆਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਕ ਕੁੜਮਣੀ; ਸ਼ਿਵ-ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ), ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਦਿੱਤੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵਿਖਾਏਗੀ ਤੇ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਪੀਆਂ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	
ਮੁਟਿਆਰੇ, ਮਾਵਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ, ਜੁੱਤੀ ਕਸੂਰੀ ਪੈਰੀਂ ਨਾ ਪੂਰੀ, "ਮਧਾਣੀਆਂ" ਵਰਗੇ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰੀ ਗੀਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਦਾ-ਬਹਾਰ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਗਾਇਕਾ ਸੀ।	ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?	ਲੱਠੇ ਦੀ ਚਾਦਰ, ਮੁਟਿਆਰੇ।	ਮੁਟਿਆਰੇ, ਮਾਵਾਂ-ਧੀਆਂ, ਜੁੱਤੀ ਕਸੂਰੀ ਪੈਰੀਂ ਨਾ ਪੂਰੀ, ਮਧਾਣੀਆਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਏ।

ਅੰਤਿਮ-ਦੁਹਰਾਈ

ਪ੍ਰ.① ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ?

ਪ੍ਰ.② ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ?

ਪ੍ਰ.③ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਣੇ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਸੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਓ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ; ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪਾਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਲਿਖਕੇ ਲਿਆਉਣੇ ਹਨ?

Fair

→ P.K testing was Good

→ overall Teaching was Good

DIARY FORM LESSONS

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ-ਵਿਸ਼ਾ - ਨਾਂਵ

1

ਜਮਾਤ - ਸੱਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35-40 ਮਿੰ
ਮਿਤੀ - 14-11-25

ਅਧਿਆਪਨ ਬਿੰਦੂ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ
ਨਾਂਵ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ	ਵਿਦਿ. ਨਾਂਵ ਦਾ ਅਰਥ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਆਮ ਨਾਂਵ	ਵਿਦਿ. ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਪਛਾਣਨਯੋਗ ਤੇ ਸਮਝਣਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।	ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ
ਖਾਸ ਨਾਂਵ	ਵਿਦਿ. ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਵਸਤੂਵਾਚਕ ਨਾਂਵ	ਵਿਦਿ. ਵਸਤੂ-ਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ
ਇਕੱਠ-ਵਾਚਕ ਨਾਂਵ	ਵਿਦਿ. ਨਾਂਵ ਸੰਗੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਣਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ	ਵਿਦਿ. ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ, ਗੁੱਸਾ, ਉਦਾਸੀ ਆਦਿ ਸਮਝਣ-ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ	ਮੁਲਾਂਕਣ
ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ	ਨਾਂਵ ਕੀ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਇਸਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਤਸਵੀਰ, ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ	ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ?
ਤਸਵੀਰ, ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ	ਆਮ ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਤਸਵੀਰ, ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ	ਵਸਤੂ-ਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੱਸੋ?
ਤਸਵੀਰ, ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ	ਇਕੱਠ ਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਤਸਵੀਰ	ਭਾਵ ਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਬੱਚਿਓ ਘਰ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਾਂਵ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਇਓ ਜੀ।

ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ-ਵਿਸ਼ਾ- ਜਰੂਰੀ ਕੰਮ ਲਈ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ

3

ਜਮਾਤ - ਸੱਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ- 35-40 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ- 15-10-25

ਅਧਿਆਪਨ ਬਿੰਦੂ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ - ਉਦੇਸ਼	ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ
ਜਾਣ-ਪਛਾਣ	ਵਿਦਿ: ਜਰੂਰੀ ਕੰਮ ਦੇ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਸਕਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਮੱਧ-ਭਾਗ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੱਧ ਭਾਗ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰ ਦੀ ਖਾਸ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਅੰਤਿਮ-ਭਾਗ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ	ਮੁਲਾਂਕਣ
ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ	
ਚਾਰਟ	ਬੱਚਿਓ! ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
ਚਾਕ ਤਖਤਾ	ਬੱਚਿਓ! ਮੱਧ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?
ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ	ਬੱਚਿਓ! ਪਿੰਨੇ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?

Good

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਦੱਸੇਗੀ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੰਮ ਲਈ ਪਿੰਨੇ-ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਆਉਣਗੇ।

ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ - 'ਪਿਆਸਾ ਕਾਂ'

ਜਮਾਤ - ਤੀਜੀ
ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 15-11-25

ਅਧਿਆਪਨ ਬਿੰਦੂ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ
ਪਹਿਲਾ ਚਰਨ ਇੱਕ ਕਾਂ ਨੂੰ ...	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸਮਝਣ ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
... ਦੂਜਾ ਚਰਨ ਅਚਾਨਕ ਕਾਂ ਨੇ ... ਘੱਟ ਸੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਤੀਸਰਾ ਚਰਨ ਕਾਂ ਨੇ ਕੰਕਰ ...	ਵਿਦਿ. ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਚੌਥਾ ਚਰਨ ਕੰਕਰ ਪਾਏ ... ਉੱਡ ਗਿਆ ...	ਵਿਦਿ. ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਵਿਦਿ. ਨੂੰ 'ਪਿਆਸਾ ਕਾਂ' ਕਹਾ

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ	ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ	ਕਾਂ ਕੀ ਲੱਭਣ ਗਿਆ ਸੀ?
ਚਾਕ ਤਖ਼ਤਾ	ਕਾਂ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਕੀ ਦੇਖਿਆ?
ਤਸਵੀਰ ਚਾਰਟ	ਕਾਂ ਨੇ ਕੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ?
ਤਸਵੀਰ	ਕੰਕਰ ਘੜੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣਗੇ।

ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ - ਵਿਸ਼ਾ - ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ

ਅਧਿਆਪਕ ਬਿੰਦੂ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਧੀ
ਜਾਣ-ਪਛਾਣ	ਵਿਦਿ: ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਲੇਖ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਦੱਸਣ ਜੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਭਰਿਆ ਸਮਾਜ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।	ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ
ਨਵ-ਵਿਆਹੁਤਾ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵ-ਵਿਆਹੁਤਾ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਦਾਜ ਕੀ ਹੈ?	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾਜ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਲਾਹਣਤ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਹਣਤ ਬਣਾਈ ਦੱਸਣ ਜੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ
ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪ ਇਸ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਗੇ।	ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਬੱਚਿਓ, ਘਰ ਤੋਂ ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆ

ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ	ਮੁਲਾਂਕਣ
ਬਾਲ ਉਤਰ	ਬੱਚਿਓ! ਤੁਸੀ ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਬਾਲ ਉਤਰ	ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?
ਚਾਰਟ	ਨੋਟ:- ਵਿਆਹੁਤਾ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ਬਾਲ ਉਤਰ	ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?
ਬਾਲ ਉਤਰ	ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਇਕ ਲਾਹਨਤ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ?
ਚਾਰਟ	ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ

ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਇਓ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 25165
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ- ਵਿਸ਼ਾ - ਲਾਲਚੀ ਕੁੱਤਾ

ਅਧਿਆਪਨ ਬਿੰਦੂ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ
ਪਹਿਲਾ ਚਰਨ ਇੱਕ ਦੁਪਹਿਰ ਭੁੱਖ ਨਾਂ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਇਧਰ ਉਧਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਗੇ ਤੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਜੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰ ਸਹਾਇਕ ਵਿਧੀ।
ਦੂਸਰਾ ਚਰਨ ਭੋਜਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਹੋਏ ਉਸਨੂੰ ਮਾਸ ਦਾ ਟੁੱਕੜਾ ਲੱਭਿਆ।	ਵਿਦਿ. ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਦੱਸਣਜੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਸਹਾਇਕ ਵਿਧੀ
ਤੀਸਰਾ ਚਰਨ ਤੁਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਇੱਕ ਪੁਲ ਤੇ ਪੁੱਜਾ ਜਿਸਦੇ ਹੇਠ ਨਦੀ ਸੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਜੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ ਕਹਾਣੀ ਸਹਾਇਕ ਵਿਧੀ
ਚੌਥਾ ਚਰਨ-ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਦੂਜਾ.....	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਜੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ = ਘੱਟਿਓ ਘਰ ਤੋ ਲਾਲਚੀ ਕੁੱਤਾ ਕਹਾਣੀ

ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ	ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਤਸਵੀਰ	ਕੁੱਤਾ ਕੀ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਤਸਵੀਰ, ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ	ਅਚਾਨਕ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਕੀ ਲੱਭਿਆ?
ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ	ਪੁੱਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕੀ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ?
ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ	ਡੱਘੂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ?

ਕਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ।

ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ-ਵਿਸ਼ਾ- ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਅਧਿਆਪਨ ਬਿੰਦੂ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ
ਭਾਸ਼ਾ - ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਨਾਂ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ।	ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਧੀ
ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।	ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਧੀ
ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਮ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ	ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਧੀ
ਖਿੱਤੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਤੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ	ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਧੀ

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਦ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀਆਂ

ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ	ਮੁਲਾਂਕਣ
ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ	ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ?
ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ	ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ?
ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ	ਆਮ ਬੋਲ ਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ	ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਘਰੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰਬਰ :- 24164

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ

ਉਪ - ਵਿਸ਼ਾ - ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੇ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਪੱਤਰ

ਅਧਿਆਪਨ ਬਿੰਦੂ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ
ਜਾਣ-ਪਛਾਣ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ	ਵਿਦਿ. ਪੱਤਰ ਦੇ ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਗ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਮੱਧ ਭਾਗ	ਵਿਦਿ. ਪੱਤਰ ਦਾ ਮੱਧ ਭਾਗ ਜਾਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਤੇ ਬਾਅਦ ਸੁਧਰਾਈ ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ	ਵਿਦਿ. ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਤੋਹ

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ	ਮੁਲਾਂਕਣ
ਚਾਕ ਤਖਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰਟ	ਪ੍ਰ. ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੋਹਫ਼ਾ ਭੇਜੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ?
ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਚਾਕ ਤਖਤਾ	ਪ੍ਰ. ਪੱਤਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਚਾਕ ਤਖਤਾ	ਪ੍ਰ. ਪੱਤਰ ਦੇ ਮੱਧ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਚਾਕ ਤਖਤਾ	ਪ੍ਰ. ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਕਈ ਧੰਨਵਾਦ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਗੇ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164

ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ

ਉਪਵਿਸ਼ਾ — ਵਚਨ ਬਦਲੋ

16

ਜਮਾਤ — ਛੇਵੀਂ

ਸਮਾਂ — 40 ਮਿੰਟ

ਮਿਤੀ - 17-11-25

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼	ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਵਚਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਚਨ ਬਦਲਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਵਚਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਇੱਕ-ਵਚਨ ਬਹੁ-ਵਚਨ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਚਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਇੱਕ ਵਚਨ	ਜਿਸਤੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਜੀਵ, ਸਥਾਨ, ਪਦਾਰਥ, ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਵਚਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ
ਬਹੁ ਵਚਨ-	ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜੀਵਾਂ, ਸਥਾਨਾਂ, ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਬਹੁ - ਵਚਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ

ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ	ਮੁਲਾਂਕਣ
ਫਲਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ	ਫਲ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
ਫਲਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ	ਫਲ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?
ਫਲਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ	ਇੱਕ- ਫਲ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਫਲਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ	ਘਰ- ਫਲ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਵਧਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ - ਤਾਂ ਜੋ ਕੁੱਲ ਵਧਤ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਹੋਵੇਗੀ -

1). ਰੁੜੀ -
2). ਸਬਾਤੀ -
3). ਪੀਢ਼ੀ -

ICT BASED LESSONS

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 25165 — ਜਮਾਤ- ਅੱਠਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ — ਸਮਾਂ- 35 ਮਿੰਟ

ਉਪਵਿਸ਼ਾ- ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ — ਮਿਤੀ- 18-11-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ- ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਆਦਿ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ- ਫਲੈਸ਼ ਕਾਰਡ, ਪਾਵਰ-ਪ੍ਰਜੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈਆਂ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਆਦਿ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼-
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚਣ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ-
1. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
2. ਸਾਡੀ ਮਾਂ. ਬੋਲੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
3. ਮਾਝੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ- ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ- ਤਕਨੀਕੀ ਸੂਚਨਾ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਤੇ ਵਿਖਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ- ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਅਧਿਆਪਕ ਸਮੱਗਰੀ/ICT
<u>ਭਾਸ਼ਾ</u> ਭਾਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਸਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਖੜੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸਿਆਣਪ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	<u>ਭਾਸ਼ਾ</u> ਭਾਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਸਰਮਾਇਆ ਹੈ।
<u>ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ</u> : ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਗੋਲਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। • <u>ਮਾਝੀ</u> :- ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਰਨਤਾਰਨ, ਬਟਾਲਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮਾਝੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। • ਮਲਵਈ :- ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮੋਗਾ, ਮੁਕਤਸਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਸਲਾਈਡਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ ਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	<u>ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ</u> 1). <u>ਮਾਝੀ</u> – ਮਾਝੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਬਟਾਲਾ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮਾਝੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 2). ਮਲਵਈ- ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮੋਗਾ, ਮੁਕਤਸਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਮਲਵਈ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਲਵਈ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। • ਦੁਆਬੀ:- ਦੁਆਬੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। • ਪੁਆਧੀ:- ਪੁਆਧੀ ਦੇ ਨਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਜਿਵੇਂ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ, ਅਜੀਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। • ਪੋਠੋਹਾਰੀ :- ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜੇਹਲਮ ; ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਅਤੇ ਕੈਂਬਲਪੁਰ ਇਲਾਕਾ [illegible] ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਪੋਠੋਹਾਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਕੇਂਦਰ ਸੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਮਾਝੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ, ਮਲਵਈ, ਪੁਆਧੀ, ਦੁਆਬੀ, ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਰੋਚਕਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	3). ਦੁਆਬੀ - ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਆਦਿ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਦੁਆਬੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 4). ਪੁਆਧੀ - ਜਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ, ਅਜੀਤ ਨਗਰ, ਵਿਚ ਪੁਆਧੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 5). ਪੋਠੋਹਾਰੀ - ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜੇਹਲਮ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਅਤੇ ਕੈਂਬਲਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ : 1. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
2. ਮਾਝੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ: ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿ. ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ।।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

5.

ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 18-11-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ - ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਲੈਪਟਾਪ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਆਦਿ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ PPT, ਸਟ੍ਰਾਈਪਾਂ ਆਦਿ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ -
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ICT ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ - ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ -
1. ਨਾਂਵ ਤੇ ਪੜਨਾਂਵ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
2. ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਠੰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਾਕ ਵਿੱਚ 'ਬਹੁਤ' ਕੀ ਹੈ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ PPT ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਤਕਨੀਕੀ ਸੂਚਨਾ ਸੰਚਾਰ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ PPT ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਪਵਿਸ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ICT ਸਮੱਗਰੀ
ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ :- ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਗੁਣ, ਔਗੁਣ, ਗਿਣਤੀ, ਮਿਣਤੀ ਦੱਸਣ, ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਟ੍ਰਾਈਪਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ।	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਨਾਲ ਆ ਕੇ

ਕਿਸਮਾਂ: 5 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ.	ਵਿਦਿ. ਕ੍ਰੀ
1. ਗੁਣ ਵਾਚਕ – ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਔਗੁਣ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣ ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।	ਗੁਣਵਾਚਕ ਬਾਰੇ PPT ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।
2. ਪਰਿਮਾਣ ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ – ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਦੀ ਮਿਣਤੀ, ਮਾਪ, ਤੋਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ; ਪਰਿਮਾਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ - ਰਾਮ ਦਾ ਥੋੜਾ ਕੰਮ ਬਾਕੀ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਪਰਿਮਾਣ- ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਕਰਦੀ ਸਲਾਈਡਾਂ ਦਿਖਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।
3. ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ – ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਭਾਰ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਾਉਣ, ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ - ਸੌ ਕੇਲੇ ਚਾਰ ਕਾਪੀਆਂ ਹਨ।		ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।
4. ਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ – ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਨੂੰ ਆਮ ਤੋਂ ਖ਼ਾਸ ਬਣਾਵੇ ਜਿਵੇਂ - ਔਹ! ਰੁੱਖ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈ।		

ਗੁਣ, ਔਗੁਣ, ਗਿਣਤੀ, ਮਿਣਤੀ ਦੱਸਣ; ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀਆਂ 5 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ—

1). ਗੁਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
2). ਪਰਿਮਾਣ ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
3). ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ
4). ਨਿਸ਼ਚੇਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ

5. ਪੜਨਾਂਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ – ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ; ਉਹ ਪੜਨਾਂਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ- ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸ ਕੋਲ ਹੈ।	ਵਿਦਿ: ਅਧਿ: ਪੜਨਾਂਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਸਮਝਾ-ਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	5). ਪੜਨਾਂਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ :- 1. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
2. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ?
3. ਪੜਨਾਂਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ :- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਘਰੋਂ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਏਗਾ।

B.B writing was Good

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 25104
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਕਿਰਿਆ

ਜਮਾਤ - ਸਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 14-11-25

7.

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ :- ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ :- ਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ PPT, ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਲਾਈਡਾਂ ਆਦਿ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ :-
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ICT ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਉਣਾ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ :- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ICT ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ :-
1. ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ?
2. ਕਿਰਿਆ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਸਰੂਪ ਦੱਸੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ :- ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਦੱਸੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ICT ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ :- ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ICT ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ PPT ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ :- ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਈਡਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ- ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ICT ਸਮੱਗਰੀ/ ਅਧਿਆਪ
ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ - ਜਿਹੜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ; ਕਿਰਿਆ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ- ਪੀਣਾ, ਪੀਤਾ, ਪੀਵੇਗਾ, ਕੀਤਾ, ਕਰੇਗਾ, ਖਾਣਾ, ਖਾਵੇਗਾ ਆਦਿ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪਿਤ ਜਾਣ- ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ।	**ਕਿਰਿਆ** ਜਿਹੜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਕਿਰਿਆ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ - ਪੀਣਾ, ਪੀਤਾ, ਪੀਵੇਗਾ ਆਦਿ। **ਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ** ਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ 2 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ- 1. ਅਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ 2. ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ।
ਕਿਸਮਾਂ - 2 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। 1. ਅਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ - ਜਿਹੜੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਅਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ 1. ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, 2. ਬੱਚਾ ਰੋਂਦਾ ਹੈ। 3. ਕੁੱਤੇ ਭੌਂਕ ਰਹੇ ਹਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਅਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਲਾਈਡ ਦੇਖਕੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	
2. ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ - ਜਿਹੜੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਸਹਿਤ ਵਾਪਰੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆਂ ਆਖਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ- ਸੀਤਾ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਦਾਹਰਨ ਸਹਿਤ ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝਣਗੇ।	

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ :- 1. ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

2. ਕਿਰਿਆ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

3. ਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੱਸੋ?

4. ਸਹਾਇਕ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ :- ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖਕੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ!!

Writing Good

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: ੨੫੧੬੫
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਜਮਾਤ: ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 19-11-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ: ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ: ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, PPT ਅਤੇ ਸਲਾਈਡਾਂ ਆਦਿ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼:
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ICT ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਣਾ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼: ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ICT ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂਵ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਪਰਖ:
1. ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ?
2. ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?
3. ਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਦੱਸੋ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਕਹੇਗੀ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ICT ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ - ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ICT ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ PPT ਅਤੇ ਸਲਾਈਡਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ- ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ
ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਨਾਂਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ- ਮੁੰਡਾ, ਕੁੜੀ, ਪਿੰਡ, ਗਲ਼ਾ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਸਲਾਈਡਾਂ ਤੋਂ ਨਾਂਵ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੱਸੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣਗੇ।
ਕਿਸਮਾਂ: 5 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ		
1. ਆਮ ਨਾਂਵ - ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜਾਤੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਨਾਂਵ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ- ਮੁੰਡਾ, ਕੁੜੀ, ਪਿੰਡ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਆਦਿ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਆਮ ਨਾਂਵ ਤੇ ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਡਾਂ ਵਿਖਾ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਏਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਲਾਈਡਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਗੇ।
2. ਖਾਸ ਨਾਂਵ - ਉਹ ਨਾਂਵ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਥਾਨ, ਵਸਤੂ ਆਦਿ ਦੇ ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ- ਅਮਨ, ਮੋਗਾ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਤਾਜ-ਮਹਿਲ ਆਦਿ।		

ICT ਸਮੱਗਰੀ

ਨਾਂਵ

ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਵਸਤੂ, ਸਥਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਨਾਂਵ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸਮਾਂ

ਆਮ ਨਾਂਵ: ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ, ਵਸਤੂ, ਸਥਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਆਮ ਨਾਂਵ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਖਾਸ ਨਾਂਵ: ਉਹ ਨਾਂਵ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ, ਵਸਤੂ, ਸਥਾਨ ਆਦਿ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਖਾਸ ਨਾਂਵ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ		ICT ਸਮੱਗਰੀ
3. **ਵਸਤੂਵਾਚਕ ਨਾਂਵ** – ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਤੋਲੀਆਂ ਜਾਂ ਮਾਪੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵਸਤੂਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ, ਤੇਲ, ਦੁੱਧ; ਸੋਨਾ; ਚਾਂਦੀ, ਕਣਕ 4. **ਇਕੱਠਵਾਚਕ ਨਾਂਵ** – ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਠ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ, ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਕੱਠਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ - ਫ਼ੌਜ, ਸਭਾ, ਕਾਫ਼ਲਾ, ਜਮਾਤ ਆਦਿ। 5. **ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ** – ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ; ਜੋ ਨਾ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਣ, ਕੇਵਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ; ਉਹ ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੁਢਾਪਾ, ਬੀਮਾਰੀ, ਖੁਸ਼ੀ, ਗਮੀ, ਗੁੱਸਾ, ਆਦਿ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸਤੂਵਾਚਕ ਨਾਂਵ, ਇਕੱਠਵਾਚਕ ਨਾਂਵ, ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣਦੇ ਹੋਏ ਸਮਝਣਗੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਲ ਮਿਸਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣਗੇ।		**ਵਸਤੂਵਾਚਕ ਨਾਂਵ:** ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਤੋਲੀਆਂ, ਮਾਪੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਵਸਤੂਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। **ਇਕੱਠਵਾਚਕ ਨਾਂਵ:** ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਠ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ, ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਇਕੱਠਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਹੈ। **ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ:** ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਾ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਕੇਵਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਭਾਵਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ

1. ਨਾਂਵ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
2. ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ?
3. ਜਾਤੀਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਕੀ ਹੈ?

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ.

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਨਾਂਵ ਅਤੇ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

B-B writing [illegible] Good

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: 25165
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪਵਿਸ਼ਾ- ਫਲ ਤੇ ਕਿਸਮਾਂ

ਜਮਾਤ- ਛੇਵੀਂ
ਸਮਾਂ- 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ- 20-11-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ → ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਝਾੜਨ, ਮਾਰਕਰ, ਕੰਪਿਊਟਰ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਆਦਿ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ → ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ PPT ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਆਦਿ।

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ →
1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ICT ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਉਣਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਣਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਬ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ → ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ICT ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਫਲ ਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਪਰਖ →
1. ਵਿਆਕਰਣ ਕੀ ਹੈ?
2. ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਭਾਗ ਤੇ ਅੰਗ ਹਨ?
3. ਫਲ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ → ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਪਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਦੱਸੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਫਲ ਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦ. ਕਿਰਿਆ	ICT ਸਮੱਗਰੀ
ਵਚਨ: ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਜੀਵ, ਵਸਤੂ, ਸਥਾਨ ਆਦਿ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਵ ਜਿਆਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਵਚਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ- ਮੁੰਡਾ, ਬਸਤੇ, ਕੁੜੀ, ਬੱਚਾ- ਬੱਚੇ ਆਦਿ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਸਲਾਈਡ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਵਚਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੱਸੇਗੀ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਗੇ।	**ਵਚਨ** ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਜੀਵ, ਵਸਤੂ, ਸਥਾਨ ਆਦਿ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਵਚਨ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਕਿਸਮਾਂ - 2 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ।		ਵਿਦਿਆਰਥੀ	**ਵਚਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ**
1. **ਇਕ ਵਚਨ** → ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਜੀਵ, ਵਸਤੂ, ਸਥਾਨ ਆਦਿ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਉਸਨੂੰ ਇਕ- ਵਚਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਮੁੰਡਾ, ਕੁੜੀ, ਬਸਤਾ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. PPT ਦਿਖਾ ਕੇ ਇਕ ਵਚਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ PPT ਦੇਖਣਗੇ।	1. **ਇਕ ਵਚਨ**: ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜੀਵ, ਵਸਤੂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਇਕ- ਵਚਨ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ - ਮੁੰਡਾ, ਕੁੜੀ, ਬਸਤਾ।
2. **ਬਹੁ - ਵਚਨ** → ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਤੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੀਵਾਂ, ਵਸਤੂਆਂ,	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. PPT ਦਿਖਾ ਕੇ	ਸਮਝਣਗੇ ਤੇ ਦੇਖਣਗੇ।	2. **ਬਹੁ - ਵਚਨ**- ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਤੋਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੀਵਾਂ,

ਮਸਾਲੇ ਆਦਿ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰ- ਵਸਤ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ- ਸੂੰਡੇ, ਕੜੀਆਂ, ਚਮਚੇ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਆਦਿ।	ਘਰ- ਵਸਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ।	PPT ਨੂੰ ਦੇਖਦਸੇ ਤੇ ਪੜਤਗੇ।		ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਘਰ-ਵਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ- ਸੂੰਡੇ, ਕੜੀਆਂ, ਚਮਚੇ ਆਦਿ।

[ਅੰਤਿਮ ਦੁਹਰਾਈ] 1. ਵਸਤ ਤੇ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
2. ਵਸਤ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਨਾਂ ਦੱਸੋ?
3. ਘਰ- ਵਸਤ ਕੀ ਹੈ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਸਮਝਾਓ?

[ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ] ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਵਸਤ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗੀ।

— How Citra
— Class was under Control

Pam

UNIT TEST BASED LESSONS

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ ਰੋਲ ਨੰ: 24165 | 1. | ਜਮਾਤ - ਸੱਤਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ | | ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ

ਉਪ- ਵਿਸ਼ਾ- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਭੇਦ

ਉਦੇਸ਼

1. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਭੇਦ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮਝ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
4. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

ਪ੍ਰਕਰਣ ਦਾ ਉਪਯੋਗ- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਭੇਦ

ਕਿਰਿਆ-I ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ

ਗਿਆਨਾਤਮਕ ਆਧਾਰ

1. ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਉਸਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੋਂ ਖਾਸ ਬਣਾਉਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ .... ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ .... ਭੇਦ ਹਨ।
3. ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਦੀ ਸੰਖਿਆ, ਭਾਰ ਆਦਿ ਦੱਸਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ .... ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4. ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਉਸਦੇ ਗੁਣ, ਔਗੁਣ ਦੱਸੇ, ਉਸਨੂੰ ______ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
5. ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜਨਾਂਵ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨਾਂਵ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਉਸਨੂੰ ______ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਗ II
ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕੀ ਹੈ?
2. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਲਿਖੋ?
3. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਭੇਦ ਹਨ?
4. ਗੁਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਲਿਖੋ?
5. ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਲਿਖੋ?

ਭਾਗ I

ਸਸਲੂ ਆਧਾਰ

(ੳ)	(ਅ)
ਗੁਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ	ਆਹ ਫੁੱਲ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਭੇਦ	ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਕੋਲ
ਪਰਿਮਾਣਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ	ਸੱਤਰ ਕਿਲੋ, ਪਤਲੀ
ਪੜਨਾਵੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ	ਪੰਜ
ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ	ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸ ਕੋਲ ਹੈ

ਕਿਸਮ II

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ

1. ਸਾਜਨ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਹੈ।
2. ਗੀਤਾ ਸਿਆਣੀ ਕੁੜੀ ਹੈ।
3. ਗੀਤਾ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਨ।

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ: ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ - ਵਿਸ਼ਾ - ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ

4

ਜਮਾਤ - ਸੱਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 35 ਮਿੰਟ

ਉਦੇਸ਼	1. ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਚ ਕਰਨਾ। 2. ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਮਝ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨਾ। 3. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨਾ।
ਪ੍ਰੀਖਣ ਦਾ ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ	ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ
ਕਿਸਮ I ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ -	ਗਿਆਨਾਤਮਕ ਆਧਾਰ 1. ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਹਿੰਦਾ .... ਦੀ ਜਿਥੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 2. ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ .... ਖਿਡਾਉਂਦੀ ਹੈ। 3. ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ .... ਮੰਗਦੀ ਹੈ। 4. ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ .... ਨਾਲ ਪਾਲਦੀ ਹੈ।
ਕਿਸਮ II ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	1. ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ?

2. ਮਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕਹਾਣੀ ਕਿਸਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ?
3. ਮਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ~~ਨੂੰ~~ ਅੰਦਰ ਦਾ ਮਾਰ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ?

ਮਸਲਾ ਆਧਾਰ

ਕਿਸਮ I ਸਹੀ/ਗਲਤ

1. ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ☐
2. ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਮੰਨਤਾਂ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ☐
3. ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦਾ ਮਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ☐
4. ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ☐

ਕਿਸਮ II ਮਿਲਾਨ/ਕਰੋ

(ੳ)	(ਅ)
ਔਲਾਦ	ਇੱਛਾਵਾਂ
ਸੱਧਰਾਂ	ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ
ਔਕੜਾਂ	ਸੰਤਾਨ
ਦੁਲਾਰਦੀ	ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ: ਰੋਲ ਨੰ: ੨੫੧੬੫ | 6 | ਜਮਾਤ- ਸੱਤਵੀਂ
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ | | ਸਮਾਂ- 35 ਮਿੰਟ
ਉਪ- ਵਿਸ਼ਾ- ਨਾਂਵ ਅਤੇ ਪੜਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਉਦੇਸ਼ -

1. ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਉੱਚ ਕਰਨਾ।
2. ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ।
4. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵਿਆਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨਾ।

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ — ਨਾਂਵ ਅਤੇ ਪੜਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਗਿਆਨਾਤਮਕ ਆਧਾਰ

ਕਿਸਮ I ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ-

1. ਨਾਂਵ ______ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
2. ਸੀਸ਼ਾ, ਸੋਨਾ ਅਤੇ ਸੁਨੀਤਾ ______ ਨਾਂਵ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ
3. ਨਿੱਜਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ______ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
4. ਗਰਮੀ, ਸਰਦੀ, ਜਵਾਨੀ ______ ਨਾਂਵ ਹਨ।

ਕਿਸਮ II ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਨਾਂਵ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
2. ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ?

ਕਿਸਮ I
ਸਹੀ/ਗਲਤ

ਸਮਝ ਆਧਾਰ

1. ਮੇਲਾ, ਦਲ, ਸਭਾ, ਇੱਜੜ ਇਹ ਸਭ ਇਕੱਠਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਹਨ। ☐
2. ਨਾਂਵ ਅੱਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ☐
3. ਦਿੱਲੀ, ਹਿਮਾਲਾ ਖ਼ਾਸ ਨਾਂਵ ਹਨ। ☐
4. ਪੁਸਤਕ, ਮਨੁੱਖ, ਸ਼ਹਿਰ, ਪਿੰਡ ਆਮ ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ। ☐
5. ਖੁਸ਼ੀ, ਉਦਾਸੀ, ਗਮੀ ਵਸਤੂਵਾਚਕ ਨਾਂਵ ਹਨ। ☐

ਕਿਸਮ II

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਂਵ ਦੀ ਕਿਸਮ ਚੁਣੋ।

ਨਾਂਵ ਦੀ ਕਿਸਮ ਚੁਣੋ

ਸੁਹੱਪਣ ________ ਫੌਜ ________
ਫੁੱਲ ________ ਸੁਗੰਧ ________
ਇਸਤਰੀ ________ ਮਨੁੱਖਤਾ ________
ਲੋਹਾ ________ ਜਮਾਤ ________

ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਨਾਂਵ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ?

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ ਰੋਲ ਨੰ: 25164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ - ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ (ਲੇਖ)

ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ -

ਉਦੇਸ਼

1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ।
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ; ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ।
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
4. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ।

ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ

ਗਿਆਨਾਤਮਕ ਪੱਖ

ਕਿਸਮ I ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ-

1. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ .... ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
2. ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ .... ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
3. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ .... ਹੋਇਆ।
4. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ .... ਸੀ।

ਕਿਸਮ II ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ?
2. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭਿਕ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

3. ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਕੌਸ਼ਲਾਤਮਕ ਪੱਖ

ਭਾਗ I
ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ-

(ੳ)	(ਅ)
ਅਹਿੰਸਾ	1934-1935
ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ	1919-1920
ਨਾ ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ	1894-1896
ਬੋਅਰ ਜੁੱਧ	ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਪੂਜਾਰੀ
ਸਿਵਲ ਨਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨੀ	ਅਹਿੰਸਾ

ਭਾਗ II
ਸਹੀ/ਗਲਤ

1. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ☐
2. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ☐
3. ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਬੋਅਰ ਜੁੱਧ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ☐
4. ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ☐
5. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ☐

ਭਾਗ III
ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ
ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ?
2. ਡਾਂਡੀ ਮਾਰਚ ਜਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

DISCUSSION LESSON

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: **24164**

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ

ਉਪਵਿਸ਼ਾ - ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ (ਲੇਖ)

ਜਮਾਤ - ਨੌਵੀਂ

ਸਮਾਂ - 40 ਮਿੰਟ

ਮਿਤੀ - 21-11-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ	ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਡਸਟਰ, ਸੰਕੇਤਕ ਆਦਿ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ	ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਚਾਰਟ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼	1. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ। 2. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣੀ ਅਤੇ ਲਿਖਣੀ ਸਿਖਾਉਣੀ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ "ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ" ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ।
ਵਿਹਾਰਿਕ ਉਦੇਸ਼	• ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਬੋਲ ਸਕਣਗੇ। • ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਾਰੇ ਬੋਲ ਸਕਣਗੇ।

ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ:	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇਗੀ — (1) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ? (2) ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਸਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ? (3) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿੰਨਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਨ?
ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ:	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕਹੇਗੀ ਕਿ "ਬੱਚਿਓ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਪੜਾਂਗੇ।
ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ:	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ, ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ, ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਧੀ, ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਮਾਡਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੜਾਏਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ - ਸਮੱਗਰੀ
ਭੂਮਿਕਾ = ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਹਿਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਪੂਰਵਕ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।
ਧਾਰਮਿਕ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ = ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਰ ਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਿਖੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੂਰੋਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗੀ।	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖਣਗੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣਗੇ।	ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਰ ਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਵੱਧ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ- ਵਸਤੂ	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆ	ਸਹਾਇਕ- ਸਮੱਗਰੀ
ਸਥਾਪਨਾ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 1577 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 1604 ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਨੀਂਹ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਸੂਫ਼ੀ ਸੰਤ, ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਸੁਣਨਗੇ।	ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨੇ 1577 ਈ. ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 1604 ਈ. ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਨੀਂਹ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ।
ਹੋਏ ਹਨ।		ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਨਗੇ।	**ਲੰਗਰ ਹਾਲ**: ਇੱਥੇ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਲੰਗਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਲੰਗਰ ਹਾਲ: ਇੱਥੇ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ।	ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਗੇ।	
ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਇੱਥੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੁੱਖ ਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ।			

ਅੰਤਿਮ-ਦੁਹਰਾਈ

ਲੇਖ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ. ਦੇਸ਼ੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣਾ:-

ਪ੍ਰਸ਼ਨ. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ. ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਰਵਾਈ।

ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਘਰ ਤੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।

- Class was under control
- Writing good

TEACHING MODEL BASED LESSONS

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ: ਰੋਲ ਨੰ: 24164
ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ - ਵਿਸ਼ਾ - ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ

1.

ਜਮਾਤ - ਸੱਤਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 40 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ - 14-10-15

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ -	ਚਾਕ, ਝਾੜਨ, ਕਮਰਾ, ਬੈਂਚ, ਦਾ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਕੁਰਸੀ, ਮੇਜ਼, ਕਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ -	ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ
ਅਧਿਆਪਨ ਸੂਤਰ	ਗਿਆਤ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਵੱਲ ਸਰਲ ਤੋਂ ਔਖ ਵੱਲ
ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਗਿਆਨ -	ਵਿਦਿ: ਅਧਿ: ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲੇਗੀ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ -	1. ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। 2. ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਬੁਰੀ ਆਦਤ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? 3. ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ?
ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ -	ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਵਿਦਿ: ਅਧਿ: ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ ਅੱਛਾ ਬੱਚਿਓ; ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ: ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਵਿਦਿ: ਕਿਰਿਆਵਾਂ
ਸਥਿਤੀ : ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਹੰਗਾਮਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੱਚਿਓ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ,	
(ਉ) ਨਹੀਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਸੀ?
(ਉ) ਨਹੀਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਕਾਰਨ ਹੋਈ?
(ਉ) ਨਹੀਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਸੀ?
(ਉ) ਨਹੀਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸਨ?
(ਉ) ਹਾਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਉਹ ਗਰੀਬ ਸਨ?
(ਉ) ਨਹੀਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ?
(ਉ) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਗਲਤ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ?

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ: ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਵਿਦਿ: ਕਿਰਿਆਵਾਂ
ਉ) ਨਹੀਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ?
ਉ) ਨਹੀਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਉਹ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਏ ਸਨ?
<u>ਵਿਆਖਿਆ</u> : ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਸ਼ਾ ਸੀ। ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਓਵਰਡੋਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਨਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰੀ ਆਦਤ ਹੈ।	

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ: ਰੋਲ ਨੰ: 25164
ਵਿਸ਼ਾ- ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ- ਵਿਸ਼ਾ - ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ

ਜਮਾਤ - ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ - 40 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ- 15-10-25

ਸਧਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ-	ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਮਰਾ, ਚਾਕ, ਡਸਟਰ, ਮੇਜ਼, ਕੁਰਸੀ, ਸੰਕੇਤਕ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ-	ਜਾਤੀ-ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ।
ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼ -	ਵਿਦਿ: ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। ਵਿਦਿ: ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ। ਵਿਦਿ: ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼-	ਜਾਤੀ-ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਦਿ: ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ।
ਅਧਿਆਪਕ ਸੂਤਰ-	ਆਸਾਨ ਤੋਂ
ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਗਿਆਨ-	ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲੇਗੀ ਕਿ ਵਿਦਿ ਨੂੰ ਜਾਤੀ-ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣੂ ਹਨ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ-	ਪ੍ਰ: ਬੱਚਿਓ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਪ੍ਰ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੁਰਾਈ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਪ੍ਰ: ਜਾਤੀ- ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ-	ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਵਿਦਿ: ਅਧਿ. ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਛਾ ਬੱਚਿਓ! ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਜਾਤੀ-ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰੀਕਰਨ-	ਵਿਦਿ: ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਤਕਨੀਕ ਰਾਂਹੀ ਰਾਂਹੀ ਉਪ- ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੜਾਏਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ
<u>ਸਥਿਤੀ</u> : ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ/ਧੰਦਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁੰਡੇ ਬੱਚੇ ਪੜਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਕਾਫ਼ੀ ਬੱਚੇ ਹਟ ਗਏ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?	
(ੳ) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹਾਮਾਰੀ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ?
(ਅ) ਨਹੀਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਸੀ?
(ੲ) ਨਹੀਂ।	ਪ੍ਰ: ਕੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਫੀਸ ਵਧ ਗਈ ਸੀ?

ਵਿਦਿ: ਅਧਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ

(ੳ) ਨਹੀਂ।

(ਅ) ਹਾਂ।

(ੲ) ਹਾਂ।

ਵਿਆਖਿਆ : ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਪਿਆ।

ਵਿਦਿ. ਕਿਰਿਆਵਾਂ

ਪ੍ਰ: ਕੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ?

ਪ੍ਰ: ਕੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸਨ?

ਪ੍ਰ: ਕੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਦਾਖਲੇ ਲਏ ਸਨ?

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਨੇਹਾ ਨੇ!
ਵਿਸ਼ਾ. ਪੰਜਾਬੀ
ਉਪ- ਵਿਸ਼ਾ - ਗੁਰੂ ਪੁਰਬ

ਜਮਾਤ- ਅੱਠਵੀਂ
ਸਮਾਂ- 35 ਮਿੰਟ
ਮਿਤੀ- 17-10-25

ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ- ਜਮਾਤ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਡਸਟਰ, ਮੇਜ਼, ਕੁਰਸੀ, ਚਾਕ ਤਖਤਾ ਆਦਿ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੱਗਰੀ- ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ

ਸਧਾਰਨ ਉਦੇਸ਼- ਵਿਦਿ. ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ।
ਵਿਦਿ. ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।
ਵਿਦਿ. ਦੀ ਸੋਚਣ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪੁਰਬ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ।

ਅਧਿਆਪਨ ਸੂਤਰ- 1). ਸਰਲ ਤੋਂ ਕਠਿਨ
2). ਆਸਾਨ ਤੋਂ [illegible]

ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਗਿਆਨ- ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲੇਗੀ ਕਿ ਵਿਦਿ. ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪੁਰਬ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ- ਪ੍ਰ: ਬੱਚਿਓ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
ਪ੍ਰ: ਤਿਉਹਾਰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ਪ੍ਰ: ਪੁਰਬ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

Q. ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ – ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਅਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਜਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਉਪ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੇਗੀ। ਅੱਛਾ! ਬੱਚਿਓ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ – ਵਿਦਿ. ਅਧਿ. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਤਮਿਕ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਦਿ. ਅਧਿ ਕਿਰਿਆਵਾਂ

ਸਥਿਤੀ : ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਸਪਕ ਪਦਾਰਥ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚਲੀ ਇਸ ਬਨਾਵਟੀ ਸਪੂਕਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਪੂਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਠੋਸ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਗੈਸ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਹਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਧੂੜ ਕਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਠੋਸ ਗੰਦ ਹਵਾ ਵਿਚ ਧੂੜ ਕਣ ਫੈਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਸਬੈਸਟਸ ਸਪੂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਨਮੂਨਾ ਹੈ।

(ੳ) ਹਾਂ।

ੳ- ਹਾਂ।

ੲ)— ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤ) - ਨਹੀਂ।

ੳ) ਹਾਂ।

ਕਿਰਿਆਵਿਧੀ = ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ, ਧੂੜ ਕਣ, ਧੂੰਆਂ ਆਦਿ ਹਨ।

ਵਿਵਿ. ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ

ਵਿਵਿ. ਸਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਸੁਝਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਵਿ. ਅਧਿ. ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣਗੇ।

ਪ੍ਰ1. ਕੀ ਬਾਥਰੂਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਨ?
ਪ੍ਰ2. ਕੀ ਪ੍ਰੋ. ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ?
ਪ੍ਰ3. ਕੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ?
ਪ੍ਰ4. ਕੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਿਆ ਹੈ?
ਪ੍ਰ5. ਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਜ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਕੇ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

PARTICIPATION IN SCHOOL ACTIVITIES

ਵਿਦਿ- ਅਧਿ. ਰੋਲ ਨੰ: ੭੫੮੬੫

ਜਮਾਤ - ਨੌਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਾ - ਪੰਜਾਬੀ

ਸਮਾਂ - 35.40 ਮਿੰਟ

ਉਪ ਵਿਸ਼ਾ - ਬਾਲ- ਵਿਕਾਸ

ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ

ਵਿਸ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਦਰਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਮਨਾਉਣ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਭਾਸ਼ਣ, ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ, ਲੇਖ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵੀ ਢੰਗ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।

ਉਦੇਸ਼ =>

1) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

2) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਡਰੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ, ਕਵਿਤਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

3) ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬਾਲ- ਵਿਕਾਸ ਮਨਾਉਣ ਕਰਕੇ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਲ - ਦਿਵਸ
14 ਨਵੰਬਰ

ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਭਾ ਤੇ ਰੂਪ ਸਮੇਂ ਬਾਲਕ ਦੀ ਬਾਲ - ਦਿਵਸ ਤੇ ਆਯੋਜਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਤੇ ਅਤੇ ਉਮਰ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਸਬੰਧ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਾਲ - ਦਿਵਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਾਲ-ਮੇਲੇ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਲ - ਦਿਵਸ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਨ ਯਾਦਾਂ ਭਰਿਆ ਬੀਤ ਗਿਆ।

PEER TEACHING OBSERVATION

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name ਮੀਨਾ Sub ਪੰਜਾਬੀ Class 8ਵੀਂ

Roll No. 24171 Topic ਤਾੜ Dated 21-9-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* **INTRODUCING :** Previous Knowledge Testing	✓		
(Announcement of the topic)			✓
* **PRESENTATION** (i) Explanation		✓	
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)	✓		
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic			✓
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)	✓		
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)	✓		
* **RECAPITULATIONS** (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)	✓		
* **CLASS ROOM MANAGEMENT** (i) (Discipline, creating original (motivation)		✓	
* **HOME ASSIGNMENT** (i) (Summarised, objective and creative)	✓		
* **PERSONALITY TRAIT** (i) (Personality (Confidence, natural expression)			✓
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice		✓	

General Remarks/Suggestions

GRADE

A

Seema Rani

Signature of the Pupil Teacher

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name ਮੀਨਾ ਰਾਣੀ Sub ਪੰਜਾਬੀ Class 7th

Roll No. 24171 Topic ਪਹਾੜ Dated 24-9-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* **INTRODUCING :** Previous Knowledge Testing		✓	
(Announcement of the topic)	✓		
* **PRESENTATION** (i) Explanation		✓	
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)	✓		
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic	✓		
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)	✓		
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)	✓		
* **RECAPITULATIONS** (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)		✓	
* **CLASS ROOM MANAGEMENT** (i) (Discipline, creating original (motivation)	✓		
* **HOME ASSIGNMENT** (i) (Summarised, objective and creative)		✓	
* **PERSONALITY TRAIT** (i) (Personality (Confidence, natural expression)	✓		
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice	✓		

General Remarks/Suggestions

GRADE

A

Seema Rani

Signature of the Pupil Teacher

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name ਸੀਮਾ ਰਾਣੀ Sub ਪੰਜਾਬੀ Class 7ਵੀਂ

Roll No. 24171 Topic ਲਗਾਖਰ Dated 5-10-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* **INTRODUCING :** Previous Knowledge Testing	✓		
(Announcement of the topic)	✓		
* **PRESENTATION** (i) Explanation	✓		
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)		✓	
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic		✓	
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)	✓		
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)	✓		
* **RECAPITULATIONS** (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)	✓		
* **CLASS ROOM MANAGEMENT** (i) (Discipline, creating original (motivation)		✓	
* **HOME ASSIGNMENT** (i) (Summarised, objective and creative)	✓		
* **PERSONALITY TRAIT** (i) (Personality (Confidence, natural expression)		✓	
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice	✓		

General Remarks/Suggestions

GRADE

A

Seema Rani

Signature of the Pupil Teacher

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name ਸੋਨੀਆ Sub ਪੰਜਾਬੀ Class 8th

Roll No. 24165 Topic ਵਿਸਮਿਕ Dated 6-10-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* **INTRODUCING :** Previous Knowledge Testing		✓	
(Announcement of the topic)		✓	
* **PRESENTATION** (i) Explanation	✓		
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)	✓		
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic		✓	
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)	✓		
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)		✓	
* **RECAPITULATIONS** (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)	✓		
* **CLASS ROOM MANAGEMENT** (i) (Discipline, creating original (motivation)	✓		
* **HOME ASSIGNMENT** (i) (Summarised, objective and creative)		✓	
* **PERSONALITY TRAIT** (i) (Personality (Confidence, natural expression)		✓	
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice	✓		

General Remarks/Suggestions

GRADE

A

Sonia Rani

Signature of the Pupil Teacher

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name ਸੋਨੀਆ Sub ਪੰਜਾਬੀ Class 8th

Roll No. 24165 Topic ਸੰਚਾਰ Dated 8-10-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* INTRODUCING : Previous Knowledge Testing	✓		
(Announcement of the topic)	✓		
* PRESENTATION (i) Explanation	✓		
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)	✓		
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic		✓	
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)		✓	
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)	✓		
* RECAPITULATIONS (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)		✓	
* CLASS ROOM MANAGEMENT (i) (Discipline, creating original (motivation)		✓	
* HOME ASSIGNMENT (i) (Summarised, objective and creative)	✓		
* PERSONALITY TRAIT (i) (Personality (Confidence, natural expression)		✓	
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice	✓		

General Remarks/Suggestions

GRADE A

Sonia Rani

Signature of the Pupil Teacher

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name Simran Sub ਪੰਜਾਬੀ Class 9th

Roll No. Topic [illegible] Dated 9-10-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* INTRODUCING : Previous Knowledge Testing	✓		
(Announcement of the topic)	✓		
* PRESENTATION (i) Explanation	✓		
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)		✓	
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic	✓		
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)		✓	
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)	✓		
* RECAPITULATIONS (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)	✓		
* CLASS ROOM MANAGEMENT (i) (Discipline, creating original (motivation)	✓		
* HOME ASSIGNMENT (i) (Summarised, objective and creative)		✓	
* PERSONALITY TRAIT (i) (Personality (Confidence, natural expression)		✓	
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice	✓		

General Remarks/Suggestions

GRADE A

Simran

Signature of the Pupil Teacher

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name Simran Sub ਪੰਜਾਬੀ Class 9th

Roll No. 24185 Topic ਕਢਾਈ Dated 13-10-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* **INTRODUCING :** Previous Knowledge Testing	✓		
(Announcement of the topic)	✓		
* **PRESENTATION** (i) Explanation		✓	
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)	✓		
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic	✓		
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)		✓	
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)	✓		
* **RECAPITULATIONS** (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)	✓		
* **CLASS ROOM MANAGEMENT** (i) (Discipline, creating original (motivation)	✓		
* **HOME ASSIGNMENT** (i) (Summarised, objective and creative)	✓		
* **PERSONALITY TRAIT** (i) (Personality (Confidence, natural expression)	✓		
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice	✓		

General Remarks/Suggestions

GRADE

A

Simran

Signature of the Pupil Teacher

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name Jyoti Sub ਪੰਜਾਬੀ Class 10th

Roll No. 24185 Topic ਕਢਾਈ Dated 14-10-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* **INTRODUCING :** Previous Knowledge Testing	✓		
(Announcement of the topic)	✓		
* **PRESENTATION** (i) Explanation	✓		
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)		✓	
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic	✓		
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)		✓	
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)	✓		
* **RECAPITULATIONS** (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)	✓		
* **CLASS ROOM MANAGEMENT** (i) (Discipline, creating original (motivation)		✓	
* **HOME ASSIGNMENT** (i) (Summarised, objective and creative)	✓		
* **PERSONALITY TRAIT** (i) (Personality (Confidence, natural expression)	✓		
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice	✓		

General Remarks/Suggestions

GRADE

A

Jyoti

Signature of the Pupil Teacher

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name: Neha Sub: अंग्रेजी Class: 8th

Roll No.: 2417 Topic: [illegible] Dated: 15-10-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* INTRODUCING : Previous Knowledge Testing	✓		
(Announcement of the topic)		✓	
* PRESENTATION (i) Explanation	✓		
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)	✓		
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic		✓	
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)		✓	
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)	✓		
* RECAPITULATIONS (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)	✓		
* CLASS ROOM MANAGEMENT (i) (Discipline, creating original (motivation)		✓	
* HOME ASSIGNMENT (i) (Summarised, objective and creative)	✓		
* PERSONALITY TRAIT (i) (Personality (Confidence, natural expression)	✓		
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice	✓		

General Remarks/Suggestions

GRADE: A

Neha Rani

Signature of the Pupil Teacher

Check list for Peer Teaching Observation

Pupil's Teacher's Name: Neha Sub: अंग्रेजी Class: 9th

Roll No.: Topic: संदेशपत्र Dated: 16-10-25

Instruction : Please tick Mark(✓) under 1,2,3 as applicable

	1 Good	2 Satisfactory	3 Needs Imp.
* INTRODUCING : Previous Knowledge Testing	✓		
(Announcement of the topic)		✓	
* PRESENTATION (i) Explanation	✓		
(ii) Questioning (Relevent, specific, concise, through provoking)	✓		
(iii) Black Board Summary (Properly develop, legible, Systematic		✓	
(iv) Demonstration (Relevant, Students involvement, visible & Systematic)	✓		
(v) Teaching (Prepation, display and proper use)	✓		
* RECAPITULATIONS (Section and at the end of the lesson) creative (motivational)		✓	
* CLASS ROOM MANAGEMENT (i) (Discipline, creating original (motivation)	✓		
* HOME ASSIGNMENT (i) (Summarised, objective and creative)	✓		
* PERSONALITY TRAIT (i) (Personality (Confidence, natural expression)	✓		
(iii) Proper posture gestures & Audible Voice	✓		

General Remarks/Suggestions

GRADE: A

Neha Rani

Signature of the Pupil Teacher